

AUDUN FLADMOE, IVAR EIMHJELLEN, KARL HENRIK SIVESIND OG
SVEINUNG ARNESEN

Frivillighetens grunnfjell

Hvem gir mest tid og penger til frivillige organisasjoner?

Audun Fladmoe, Ivar Eimhjellen, Karl
Henrik Sivesind og Sveinung Arnesen

Frivillighetens grunnfjell

Hvem gir mest tid og penger til frivillige organisasjoner?

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Bergen/Oslo 2019

© Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2019
Rapport 2019:1

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
c/o Institutt for samfunnsforskning
Munthes gate 31
postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo
www.sivilsamfunn.no

ISBN (print): 978-82-7763-621-4

ISBN (online): 978-82-7763-622-1

ISSN (print): 1891-2168

ISSN (online): 1891-2176

Rapporten er finansiert av Kulturdepartementet gjennom prosjektet «Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor». Senteret er et samarbeidsprosjekt mellom Uni Research Rokkansenteret og Institutt for samfunnsforskning.

Innhold

1 Innledning	5
Ulike frivillighetstyper – ulike krav og behov	5
Datagrunnlag	7
2 Frivillige bidrag i form av tid og penger	11
Kjerne- og korttidsfrivillighet	12
Individkjennetegn, ressurser og typer frivillighet	13
Å gi av sin tid og å gi penger	14
3 Kjernefrivillige sammenlignet med korttidsfrivillige	17
Kjennetegn ved kjernefrivillige og korttidsfrivillige	17
Forskjeller mellom kjernefrivillige og korttidsfrivillige	21
Kjerne- og korttidsfrivillige i ulike organisasjonstyper	25
Oppsummering	28
4 To former for samfunnsengasjement: frivillig arbeid og donasjoner	29
Andelen som har gitt pengegaver	29
Sjenerøsitet med pengegavene	34
Oppsummering	37
5 Oppsummering og konklusjon	39
Hovedfunn	40
Avslutning og veien videre	41
Vedlegg	43
Litteratur	47
Sammendrag/Abstract	51

Innledning

Andelen personer som deltar i frivillig arbeid, er omfattende i Norge totalt sett. Det er imidlertid store variasjoner når det gjelder hvor omfattende den frivillige innsatsen til den enkelte er. Selv om det totale nivået på andelen frivillige i Norge har variert over tid, viste den seneste undersøkelsen om frivillig innsats at andelen som gjør mye frivillige arbeid – «grunnfjellet i frivillig sektor» – er påfallende stabil. De siste 20 årene har andelen personer som bidrar med en betydelig frivillig innsats, ligget et sted mellom 15 og 20 prosent (Fladmoe, Sivesind & Arnesen 2018). I tillegg til å gi av sin tid gjennom frivillig arbeid for organisasjoner er det mange som også gir penger til frivillige organisasjoner. Sammenlignet med andre land ligger Norge høyt når det gjelder andelen av befolkningen som donerer penger. Samtidig er beløpene som blir gitt, av mer moderat størrelse sammenlignet med i mange andre land (Vamstad, Sivesind & Boje 2018).

Hovedformålet med denne rapporten er å studere frivillighetens grunnfjell – det vi kaller de «kjernefrivillige» – og å se på sammenhengen mellom tidsbruk på frivillig arbeid for organisasjoner og pengedonasjoner til frivillige organisasjoner. Mer spesifikt skal vi undersøke hvilken betydning kjernefrivillige har for ulike deler av organisasjonssamfunnet, og på hvilke måter de kjernefrivillige skiller seg fra «korttidsfrivillige» – de som bidrar med færre timer og ofte har svakere tilknytning til enkeltorganisasjoner. Vi skal videre undersøke forholdet mellom frivillig engasjement i ulikt omfang og donasjoner til frivillige organisasjoner. Er donasjoner en måte å «kjøpe seg ut av» (mye) frivillig innsats på, eller er det snarere slik at de mest engasjerte frivillige også er de som oftest bidrar med donasjoner?

Ulike frivillighetstyper – ulike krav og behov

Spontanfrivillighet, adhocfrivillighet, sporadisk frivillighet, irregulær frivillighet, episodisk frivillighet, mikrofrivillighet og korttidsfrivillighet – disse er blant begrepene som prøver å beskrive en type frivillig innsats som får mer og mer oppmerksomhet i dag, internasjonalt og i Norge, både i praksisfeltet og blant frivillighetsforskere. En underliggende antakelse er at en mer løsreven form for frivillighet er på fremmarsj, der flere og flere gjør frivillig arbeid over kortere tidsrom og er løsere knyttet til organisasjoner, og

der arbeidet er mer avgrenset til spesifikke aktiviteter og interesser (Wollebæk, Sætrang & Fladmoe 2015). En slik utvikling har tidligere blitt beskrevet som fremveksten av en mer refleksiv form for frivillighet, som står i kontrast til tradisjonelle og kollektive former for frivillighet, som er preget av definerte normer, roller og ansvar, en sterk medlemskapsinstitusjon og langvarig engasjement og dedikasjon hos de frivillige (Hustinx & Lammertyn 2003).

Som en reaksjon på at flere organisasjoner har utfordringer med å rekruttere og beholde de kjernefrivillige (Haski-Leventhal & Meijs 2011; Karl, Peluchette & Hall 2008), blir de mer løseformene for innsats i økende grad sett som et alternativ for å dekke behovene for frivillig arbeidskraft. Mange organisasjoner omstiller seg og legger til rette for en type frivillig engasjement som kan tilfredsstille ønskene og behovene til moderne mennesker og frivillige i dag (Hustinx 2005; Macduff, Netting & O'Connor 2009), der «tidsklemma» gjerne er en sentral faktor. Det blir også utviklet nye og nettbaserte plattformer for enklere å koble sammen (korttids-)frivillige, organisasjoner og personer med behov for tjenester, for eksempel Frivillig.no: «en oppslagstavle for frivillige oppdrag» (www.frivillig.no) eller Friskus: «digital møteplass for aktivitet og frivillighet» (www.friskus.com). Samtidig dukker det også opp nye nettbaserte plattformer for å donere penger til frivillige organisasjoner, såkalt nettbasert folkefinansiering (se for eksempel www.spleis.no). Facebooks funksjon for bursdagsinnsamlinger har gjort at mange organisasjoner opplever å få mer penger gjennom donasjoner (NRK 2018), og det dukker til stadighet opp nye innsamlingsaksjoner på sosiale medier til ulike ideelle formål.

På tross av slike utviklingstrekk er det ikke til å komme utenom at tilgangen på stabil frivillig arbeidskraft i organisasjoner, *ildsjelene* eller de *kjernefrivillige*, er ettertraktet. Det vil være mange arbeidsoppgaver i organisasjonene som de korttidsfrivillige ikke uten videre vil kunne utføre. Dette gjelder særlig arbeidsoppgaver som krever ansvar, kompetanse, opplæring, erfaring og dedikasjon, for eksempel innenfor helse og omsorg eller søk og redning. Om en økende andel av det frivillige arbeidet blir utført gjennom mer spontan, episodisk og korttidsbasert frivillighet, vil det kunne få konsekvenser for hvordan organisasjonene fungerer i dag, og hvordan oppgaver kan bli utført. Et hjelpekorps er for eksempel avhengig av dedikerte frivillige med gjennomført opplæring som kan stille opp når det trengs, og vil ikke fungere med frivillige som bare kan gjøre en times innsats en søndag ettermiddag. Organisasjoner har også i økende grad behov for administrativ kompetanse og innsats knyttet til blant annet søknader om økonomiske tilskudd og krav om rapportering. De kjernefrivillige legger ned mange timers innsats og har også gjerne en sterkere tilknytning til organisasjonen(e) de bidrar for. Studier har for eksempel funnet at kjernefrivillige er mer forpliktet til organisasjonene til tross for kostnadene denne innsatsen kan føre med seg (Lois 1999; Perkins 1989). De kjernefrivillige vil her kunne utføre oppgaver som er mer forpliktende og krever større grad av kunnskap om driften av en organisasjon, som administrasjon, styrearbeid, instruksjon og trening. Mange

organisasjoner er på denne måten avhengige av forpliktete frivillige for å utføre oppgavene de er ment å skulle utføre.

Tidligere forskning har vist at andelen som gjør frivillig arbeid, øker, mens antallet timer de frivillige bidrar med, er stabilt eller går ned (Fladmoe mfl. 2018). I Danmark, hvor den frivillige sektoren har mange likhetstrekk med frivillig sektor i Norge, har de funnet en tydeligere trend med at andelen som gjør frivillig arbeid, går opp, mens gjennomsnittlig antall timer går ned, og at dette ikke skyldes endringer i utdanning, inntekt eller andelen hushold med barn. Det henger snarere sammen med en nedgang i frivillige som også er medlemmer i organisasjonene de bidrar til. Det er imidlertid ikke nedgang i alle grupper frivillige. De som har styreverv, utfører mange timer frivillig arbeid, og her er utviklingen mer stabil. Dette kan henge sammen med at organisasjonene har et stabilt behov for å få utført tidkrevende grunnfunksjoner. Det er dermed en nedgang i gjennomsnittlig antall timer som knyttes til perifere frivillige uten medlemskap som bidrar sporadisk. Dette motvirkes i noen grad av at det finnes kjernefrivillige som bidrar mye og holder innsatsen oppe. Denne todelingen byr imidlertid på flere utfordringer for organisasjonene når det gjelder rekruttering, opplæring og demokratisk styring (Qvist, Skov Henriksen & Fridberg 2017).

Med bakgrunn i elementene vi har trukket frem her, skal vi i denne rapporten undersøke kjennetegn ved og betydningen av kjernefrivillige i ulike deler av organisasjonssamfunnet, på hvilke måter de kjernefrivillige skiller seg fra de korttidsfrivillige, og hvilke sammenhenger som finnes mellom omfanget av frivillig arbeid og donasjoner til frivillige organisasjoner. Videre vil vi kort redegjøre for metodene, operasjonaliseringene og datagrunnlaget som blir brukt i rapporten.

Datagrunnlag

Analysene i rapporten bygger på fem spørreundersøkelser om frivillig innsats, gjennomført i perioden 1998–2017. Alle undersøkelsene er gjort med befolkningsrepresentative utvalg. Undersøkelsen i 1998 ble gjennomført av analyseinstituttet Opinion med postale spørreskjema, mens undersøkelsene siden 2004 er blitt gjennomført av Statistisk sentralbyrå per telefon. For mer informasjon om undersøkelsene frem til og med 2014 se Arnesen (2015). Undersøkelsen fra 2017 er gjennomført mer eller mindre identisk som undersøkelsen i 2014, og hovedtallene er rapportert i Fladmoe, Sivesind og Arnesen (2018).

Vi benytter tidsbruk på frivillig arbeid for å skille mellom kjernefrivillige og korttidsfrivillige. Respondentene ble spurt om de hadde deltatt i frivillig arbeid i løpet av det siste året, for 14 ulike organisasjonstyper. Hver gang respondentene svarte «ja», fikk de oppfølgingsspørsmål om de hadde utført innsats i løpet av de siste fire ukene. De som svarte «ja» på dette spørsmålet, ble deretter spurt om hvor mange timer innsats de hadde gjort i løpet av de siste fire ukene. Det er i tråd med anbefalingene i ILOs manual for måling av frivillig

arbeid å basere seg på en tidshorisont som folk rimeligvis kan ha oversikt over (ILO 2011).

Tabell 1.1 viser gjennomsnittlig timebruk for de ulike organisasjonstypene. For å redusere betydningen av høye enkelttall er alle som har svart at de har utført mer enn 60 timer frivillig arbeid, blitt omkodet til 60 timer. Likevel er det viktig å bemerke at enkelte større variasjoner over tid må tolkes med varsomhet siden det er få respondenter i de minste organisasjonskategoriene (se Fladmoe mfl. 2018 for andelen frivillige i hver organisasjonskategori over tid).

Tabell 1.1 Timebruk siste fire uker blant frivillige i ulike organisasjonstyper. Gjennomsnitt 1998–2017

	1998	2004	2009	2015	2017	2004– 2017	2015– 2017
Kunst og kultur	14,2	12,9	10,9	11,0	9,9	-3,0	-1,1
Religion og livssyn	15,0	6,6	5,0	10,1	7,7	1,1	-2,3
Idrett	14,5	10,5	10,9	10,2	10,2	-0,2	0,1
Helse, pleie og redning	13,2	10,6	10,3	12,3	10,3	-0,3	-2,0
Miljø-, dyrevern	16,7	6,8	7,1	10,7	10,1	3,3	-0,6
Rettinghets- og støttearbeid	17,2	5,0	26,4	10,0	9,0	4,0	-1,0
Hobby og fritid	15,0	10,4	12,1	9,4	8,7	-1,8	-0,8
Økonomi og arbeidsliv	13,9	12,0	8,6	6,1	7,5	-4,5	1,4
Sosiale tjenester	19,9	8,4	7,3	10,7	8,2	-0,2	-2,5
Internasjonalt, bistand	14,4	9,3	15,3	9,1	9,6	0,3	0,5
Politiske partier	18,8	11,9	8,6	7,1	8,1	-3,8	0,9
Utdanning	25,4	12,2	11,8	8,0	5,8	-6,4	-2,1
Velforening	13,3	5,7	5,9	5,0	5,4	-0,3	0,4
Borettslag, boligbyggelag		6,1	5,6	3,5	4,9	-1,2	1,4
Annet	10,4	13,5	9,4	8,0	10,0	-3,5	2,0
N (min–maks)	12–206	8–118	5–167	16–255	21–246		

Tabellen viser at i 2017 varierte gjennomsnittlig timebruk den siste måneden blant frivillige i ulike organisasjonstyper mellom 5 (borettslag, boligbyggelag og velforeninger) og 10 timer (idrett, helse, pleie og redningsarbeid og miljø- og dyrevern). Nesten alle timetallene var høyere i 1998 enn i senere undersøkelser, noe som trolig (delvis) skyldes metodeforskjeller: 1998-undersøkelsen ble gjennomført postalt, mens alle senere undersøkelser er gjennomført per telefon. Hvis vi sammenligner de siste tallene med 2004 og 2014, som er den eldste og nyeste undersøkelsen som er gjennomført med lik metodikk som i 2017, ser vi et mønster der timebruken over tid har gått jevnt ned, særlig innenfor kunst og kultur, utdanning, arbeidsliv og politiske partier. Økningen vi ser fra 2004 innenfor miljø- og dyrevern og rettighetsorganisasjoner, må tolkes med varsomhet, siden dette er organisasjonstyper med få frivillige (henholdsvis 6 og 3 prosent av

befolkningen i 2017). Innenfor de andre organisasjonstypene er det svært små endringer over tid.

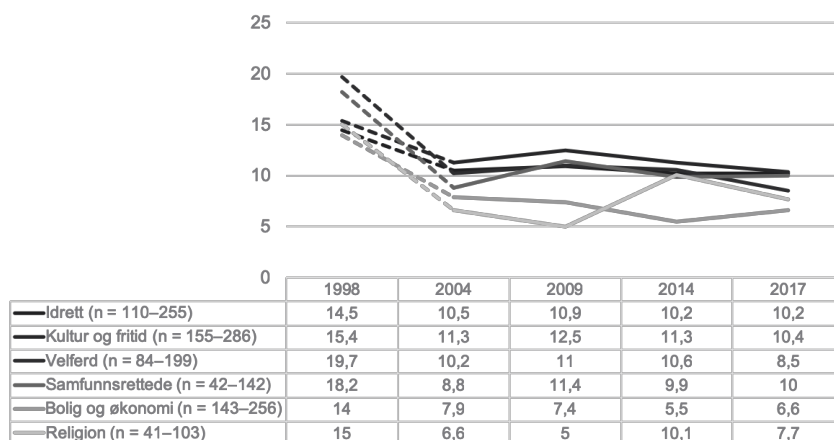
I tråd med tidligere studier på feltet (Folkestad, Christensen, Strømsnes & Selle 2015) har vi i analysene våre definert «kjernefrivillige» som dem som hadde utført minst 10 timer innsats i løpet av de siste fire ukene, mens «korttidsfrivillige» er definert som dem som hadde utført færre enn 10 timer. Dette er ikke et optimalt mål på kjernefrivillige. Ideelt sett skulle vi hatt mer informasjon om hvilke arbeidsoppgaver de frivillige utfører, og hvor sterk tilknytning de har til organisasjonene de bidrar for. Dessverre mangler denne informasjonen i flere av spørreundersøkelsene (også den fra 2017), og månedlig timebruk er således den beste indikatoren vi har for å skille ut kjernefrivillige på lik måte i undersøkelsene.

Siden flere av organisasjonskategoriene er svært små, skiller vi i analysene mellom seks grovere organisasjonskategorier. Disse følger tilsvarende inndeling som i flere tidligere studier (Folkestad mfl. 2015; Folkestad, Fladmoe, Sivesind & Eimhjellen 2017):

- idrett
- kultur og fritid: hobby og fritid, kunst og kultur
- velferd: helse, sosiale tjenester, utdanning
- samfunnsrettede: miljø, rettighet, internasjonale, parti
- bolig og økonomi: fagforening, velforening, borettslag
- religion og livssyn

Figur 1.1 viser gjennomsnittlig timebruk innenfor de seks organisasjonskategoriene.

Figur 1.1 Timebruk siste fire uker, ulike organisasjonstyper. Gjennomsnitt 1998–2017

Siden disse kategoriene er basert på flere respondenter, viser figuren ikke overraskende mindre variasjoner i perioden 2004–2017 enn det tabell 1 viste. Den største endringen i perioden er innenfor religion og livssyn, der gjennomsnittlig timebruk gikk opp i 2014, og også var noe høyere i 2017 enn i 2004 og 2009. Det er likevel usikkert hvor reell denne økningen er, da 2014 er det første året der engasjement i Den norske kirke er regnet med som del av frivillig sektor (Arnesen 2015). Frem til 2012 var kirka fortsatt underlagt statlig styring, og det frivillige arbeidet inngikk dermed i offentlig sektor på linje med dugnad i offentlige skoler og barnehager.

Frivillige bidrag i form av tid og penger

Grovt sett er det to måter folk flest kan bidra med frivillig engasjement på: De kan gi av sin tid til frivillig arbeid, og de kan gi penger til frivillige organisasjoner. I tillegg kommer støtte i form av medlemskontingent, naturalytelser (f.eks. klær eller møbler som gis til loppemarked), pengespill og støttekjøp av varer og tjenester (Wollebæk, Selle & Lorentzen 2000:34–36). Som kjent er nivået på frivillig innsats i Norge svært høyt i internasjonal sammenheng, der den siste undersøkelsen viste at 62 prosent av den norske befolkningen hadde gjort en form for frivillig arbeid for en frivillig organisasjon i løpet av det siste året (Fladmoe mfl. 2018). Som vi var inne på innledningsvis, ligger Norge også høyt når det gjelder andelen av befolkningen som donerer penger til frivillige organisasjoner, selv om beløpene ofte er av moderat størrelse (Vamstad mfl. 2018). For organisasjonene holder også andelen av inntektene som kommer fra pengegaver, seg stabilt på 7 prosent av de totale inntektene (Arnesen & Sivesind 2017). I de såkalte velferdspartnerskapslandene i EU,¹ som kjennetegnes av store ideelle organisasjoner på velferdssfeltet, er andelen av organisasjonenes inntekter som kommer fra pengegaver, på 9 prosent (Salamon & Sokolowski 2016). I USA, som ofte forbindes med en sterk kultur for filantropi og store skattefordeler knyttet til pengegaver, er andelen 10 prosent (Salamon 2012). Variasjonene mellom land når det gjelder hvor stor andel av inntektene til organisasjonene som kommer fra pengegaver, er dermed ikke spesielt store. Til sammenligning varierer de offentlige tilskuddene mellom 35 prosent i Skandinavia og 57 prosent i velferdspartnerskapslandene (Salamon & Sokolowski 2016).

I forskningen på frivillighet er det gjort klart flere studier om frivillig arbeid enn om pengedonasjoner. I denne rapporten skal vi undersøke begge disse bidragsformene, der vi først ser på bidrag i form av tid brukt på frivillig arbeid, og der vi skiller mellom dem som bidrar med mye tid, «de kjernefrivillige», og dem som bidrar med mindre tid, «de korttidsfrivillige», før vi undersøker sammenhenger mellom bidrag i form av tid og bidrag i form av penger. Før vi går i gang med analysene, skal vi i dette kapitlet diskutere noen av de relevante utviklingstrekkene vi har sett i norsk frivillighet, og bakgrunnen for å skille

¹ Belgia, Frankrike, Luxemburg, Tyskland, og Østerrike.

mellom korttidsfrivillighet og kjernefrivillighet. Vi vil også diskutere hvilke kjennetegn som kan være med på å forklare hvem som gjør mye, og hvem som gjør lite frivillig arbeid, samt hva vi vet om sammenhenger mellom personkjennetegn, donasjoner og frivillig arbeid.

Kjerne- og korttidsfrivillighet

Selv om nivået på frivillig arbeid er svært høyt i Norge i en internasjonal kontekst (Folkestad mfl. 2017), har forholdet mellom de frivillige og organisasjonene de gjør frivillig arbeid for, endret seg over tid. Som forskningen ved senteret har pekt på i tidligere prosjekter og publikasjoner, ser vi en utvikling i tråd med internasjonale trender der færre av de frivillige er formelt knyttet til en organisasjon gjennom medlemskap; de frivillige uttrykker lavere lojalitet overfor enkeltorganisasjoner, de sprer engasjementet på flere organisasjoner og arenaer, og den frivillige innsatsen er i økende grad tidsbegrenset, for eksempel knyttet til et enkelt arrangement (Eimhjellen, Steen-Johnsen, Folkestad & Ødegård 2018; Wollebæk mfl. 2015). Også motivasjonen for frivillig arbeid har endret seg, der selvrealisering og egenorientering er blitt viktigere enn før (Wollebæk mfl. 2015). Som vi var inne på i innledningen, kan flere av disse utviklingstrekkene knyttes til teorien og begrepet om refleksiv frivillighet, en form for frivillighet der frivillige engasjerer seg med mer ujevne mellomrom, og der det er aktiviteten og ikke organisasjonen som står i sentrum. Dette står i kontrast til tradisjonelle og kollektive former for frivillighet, som er mer preget av definerte normer, roller og ansvar, med en sterk medlemskapsinstitusjon og langvarig engasjement og dedikasjon hos de frivillige (Hustinx & Lammertyn 2003).

Et sentralt spørsmål er hvordan en slik utvikling påvirker omfanget av frivillig arbeid som blir lagt ned. De siste Frivillig innsats-undersøkelsene for Norge viser at det gjennomsnittlige timetallet frivillige bidrar med, lenge har vært stabilt, men det har også vært noen tegn til nedgang de seneste årene. Samtidig viser tallene at antallet personer som gjør frivillig arbeid, er stabilt høyt og også noe økende over tid, men også at de frivillige er mindre lojale og sprer engasjementet sitt over flere organisasjoner (Fladmoe mfl. 2018). At det er flere frivillige, som hver gjør mindre innsats, kan tyde på at det først og fremst er en økning i andelen *korttidsfrivillige*.

Tidligere studier av frivillig innsats har i all hovedsak forholdt seg til frivillig arbeid som en felles kategori, uavhengig av hvor dypt engasjementet til de frivillige er (et unntak er Folkestad mfl. 2017, der Norge sammenlignes med Sverige og Danmark). I den nyeste undersøkelsen er det ikke rapportert annen informasjon om kjernefrivillige enn kjønnsforskjeller (noen flere menn enn kvinner) og hvor stor andel av det totale frivillige arbeidet de utfører (Fladmoe mfl. 2018). Et hovedformål med denne rapporten er derfor å studere grunnfjellet i frivillig sektor nærmere: Hvor viktige er de kjernefrivillige i ulike deler av frivilligheten? Har kjernefrivillige og korttidsfrivillige ulike kjennetegn – og hvordan varierer dette mellom ulike deler av frivillig sektor?

Her kan man for eksempel tenke seg at de kjernefrivillige, i Hustinx og Lammertyns (2003) begrepsapparat, vil kunne passe i kategorien kollektive frivillige med langtidsengasjement, ansvar og dedikasjon til organisasjoner, mens korttidsfrivillige er mer refleksive og har mer uregelmessig deltakelse og engasjement, begrenset i tid og rom og med løsere bånd til organisasjon(e). På denne måten vil tilknytningen til organisasjonene være ulik for de korttidsfrivillige kontra de kjernefrivillige. De korttidsfrivillige vil kunne ha vanskeligere for å knytte sosiale bånd og utvikle tillitsforhold til andre gjennom nettverkene i de frivillige organisasjonene, enn det de langtidsfrivillige har. Et interessant spørsmål er således i hvilken grad de kjernefrivillige og de korttidsfrivillige skiller seg fra hverandre når det gjelder mellommenneskelig tillit og andre former for prososial atferd, som pengebidrag til frivillige organisasjoner.

Individkjennetegn, ressurser og typer frivillighet

I analysene skal vi undersøke hva som kjennetegner kjernefrivillige sammenlignet med korttidsfrivillige. Det er et veletablert funn at kjennetegn som kjønn, alder, utdanning og inntekt i ulik grad og på ulike måter forklarer variasjoner i samfunnsdeltakelse og frivillige bidrag. Faktorer som utdanning, inntekt og å være i jobb vil kunne gi personer tilgang til ulike former for ressurser, som igjen vil påvirke hvor mye de deltar (Verba, Schlozman & Brady 1995).

Utdanning har vist seg å være den mest konsistente forklaringsfaktoren for hvem som gjør frivillig arbeid (Musick & Wilson 2008). Som en form for human kapital eller ressurs gir utdanning de (potensielt) frivillige evne til å delta på flere ulike arenaer og utføre ulike typer oppgaver. Dette vil igjen øke sannsynligheten for at de finner frem til aktiviteter som maksimerer nytten og minimerer kostnadene ved det frivillige arbeidet (Gestuizen og Scheepers 2012). Avgjørelser om å engasjere seg i frivillig arbeid kan forklares ut fra bevisste eller ubevisste kost-nytte-vurderinger fra de (potensielt) frivillige. For at noen skal ville engasjere seg, må den opplevde nytten eller gevinsten fra innsatsen i form av for eksempel styrket selvfølelse, glede eller nye kontakter overstige kostnadene innsatsen innebærer, for eksempel tidsbruk, kjedsomhet eller potensiell frustrasjon (Wollebæk mfl. 2015:43–49). Jo flere personlige ressurser man har tilgjengelig, jo enklere blir det å møte kravene som stilles til frivillig arbeid, og å se nytten som kommer ut av det frivillige arbeidet (ibid.).

Knyttet til utdanning kan det å ha en betalt jobb også ses på som en ressurs, og det viser seg også å ha sammenheng med om man arbeider som frivillig. Her er imidlertid mønstrene noe mer komplekse, men ofte vil de som er i betalt arbeid, ha større sannsynlighet for også å jobbe som frivillige. Dette kan forklares med at arbeidsmarkedstilknytning er en form for sosial integrasjon, som øker mulighetene for at man bidrar som frivillig. Samtidig vil også det å være i betalt arbeid eller ikke være knyttet til personlige ressurser, som utdanning og ikke minst inntekt, som også påvirker sannsynligheten for å bidra

som frivillig. Her er ofte høyere inntekt knyttet til større sannsynlighet for å gjøre frivillig arbeid (Wilson 2000).

Alder vil også påvirke i hvilken grad personer gjør frivillig arbeid. Dette kan igjen knyttes til ulik beholdning av eller tilgang til ressurser som utdanning og inntekt i ulike perioder i livet, men også til ulike sosiale roller og livsforhold i ulike aldre. I overgangen fra ungdom til tidlig voksenliv pleier for eksempel nivået på frivillig arbeid å synke, og dette forklares gjerne med at det oppstår brudd i forbindelse med flytting og overgang fra skole til studier eller jobb. Etter hvert som man etablerer seg, ofte med familie, oppstår nye arenaer for frivillig deltakelse, og den frivillige deltakelsen er gjerne størst når man nærmer seg midten av livet, for så igjen å synke jo eldre man blir. Slike livsfaseforklaringer er gjerne tett knyttet til det å ha barn, siden mye frivillig innsats er knyttet til barns deltakelse i organisasjonsaktiviteter. Når man er middelaldrende, har man gjerne barn i skolealder, noe som ofte medfører frivillig arbeid i organisasjoner (Folkestad mfl. 2015).

Ser man på kjønn, finner man ulike mønstre i ulike land og regioner når det gjelder nivået på det frivillige arbeidet. I Nord-Amerika er det for eksempel en overvekt av kvinner som gjør frivillig arbeid, mens det i Europa er mer varierende mønstre alt etter hvilke land man undersøker (Wilson 2000). De skandinaviske undersøkelsene har vist at det gjerne er en overvekt av menn som gjør frivillig arbeid. En viktig forklaring på kjønnsvariasjoner er hvordan frivillig sektor er sammensatt. I USA er mye frivillig arbeid knyttet til velferd og religion, hvor kvinner er i overvekt, mens idretten dominerer i Skandinavia, hvor det er en særlig overvekt av menn (Folkestad mfl. 2015). I den nyeste undersøkelsen var det imidlertid ikke lenger kjønnsforskjeller i den samlede andelen som har deltatt i frivillig arbeid i Norge (Fladmoe mfl. 2018).

Å gi av sin tid og å gi penger

Både å bidra med frivillig arbeid og å gi penger til frivillige organisasjoner kan ses på som komponenter i det vi kaller prososial atferd. Dette er frivillige, intensjonelle handlinger som kan være til hjelp for andre (Eisenberg & Miller 1987). Mens det finnes svært mange studier av bidrag til frivillige organisasjoner i form av arbeid og tid, er det færre studier av bidrag i form av penger (donasjoner), og særlig av sammenhengen mellom frivillig arbeid og donasjoner. Majoriteten av studier om pengebidrag er gjort i USA, der funnene ikke nødvendigvis er overførbare til en norsk kontekst. Dette skyldes både at konteksten – tradisjon, struktur og kultur – for frivillig arbeid og for donasjoner og filantropi er svært ulik, og at lovgivningen knyttet til skatteregler for pengegaver til ideelle formål er ulik. Institusjonelle forhold som fremmer eller hemmer frivillige organisasjoner og frivillig arbeid, kan også fremme eller hemme pengegaver til frivillig arbeid (Wiepking & Handy 2015). En frivillig sektor som har gode rammebetingelser og høy anseelse i befolkningen, vil for eksempel tiltrekke seg flere frivillige (Wiepking, Handy, Neumayr, Bekkers, Breeze, Scaife, Bethmann, Breen, Einolf, Gricevic, Kang, Katz,

Krasnopolskaya, Layton, Mersianova, Lo, Osili, Anne Birgitta Pessi, Sivesind, de Wit & Yamauchi (utkommer)) og flere som donerer penger. Samtidig har det vært hevdet at en stor offentlig sektor som overtar hovedansvaret for kultur, helse, utdanning og sosiale tjenester, fortrenger folks ønske om å gi pengegaver. De bidrar jo allerede gjennom skatter og avgifter. Pennerstorfer og Neumayr (2017) finner imidlertid at høye offentlige velferdskostnader ikke fører til at gavebeløpene går ned. I stedet gis det mer til organisasjoner på områder som ikke er velferdsstatens kjerneoppgaver, som bistand, hjelp til bostedsløse og rusmisbrukere og forskning.

Som nevnt har ikke filantropi og det å donere penger til frivillige organisasjoner like sterk tradisjon i Norge som i andre land. Historisk har dette gjerne vært knyttet til utviklingen av folkebevegelsene tidlig i industrialiseringen, da en stor del av befolkningen var relativt fattig og ikke hadde mye penger å bidra med. Det fantes heller ingen selvbevisst overklasse som trodde den kunne gjøre store løft for kultur, helse og fattige (Sivesind 2015). Historikeren Henrik Stenius skriver: «Wealth was limited and those who had more of it were led to think that giving away donations was not necessarily a good deed. Much better was to try to force everybody to do their duty (i.e., work)» (Stenius 2010:41). Arbeiderbevegelsen og funksjonshemmedes organisasjoner så på veldedighet som utdatert og undertrykkende. Man så heller til staten når store fellesoppgaver skulle løses. Pengeinnsamlende organisasjoner har imidlertid utvidet sin virksomhet de siste tiårene, og i dag skiller ikke Norge seg stort fra andre rike vestlige land når det gjelder andelen av befolkningen som gir til frivillige organisasjoner (Sivesind 2012).

Til tross for at det er gjort begrenset forskning på dette feltet, er det mye som tilsier at de ulike måtene å bidra til frivillige organisasjoner på er knyttet til hverandre – at de som er engasjerte og aktive på ett område, også har en høyere sannsynlighet for å bidra på andre måter (Almond & Verba 1963). De kan ses på som en del av det samme fenomenet, nemlig prososial atferd (Witteck & Bekkers 2015). Ut fra dette vil man forvente at når andelen som gjør frivillig arbeid, går opp, vil det også bli flere som gir pengegaver. Som ambassadører for de frivillige organisasjonene vil frivillige også gi pengegaver til organisasjonene de er aktive i (Handy & Srinivasan 2005). Det er også gjort forskning som tyder på at penger og tid er komplementære bidrag og ikke går på bekostning av hverandre (Handy & Katz 2008). Dette skulle tilsi at innsamlingsorganisasjoner på et område som har mange frivillige, også tiltrekker seg flere pengegaver. I en studie av sammenhenger mellom frivillig arbeid og donasjoner i Europa fant Bauer, Bredtman og Schmidt (2013) sterke sammenhenger mellom det å bidra med frivillig arbeid og det å gi penger, men at styrken på sammenhengene varierte mellom typer organisasjoner, med sterkest utslag for religiøse organisasjoner. I sammenligningen mellom land fant de også at sammenhengene mellom frivillig arbeid og pengebidrag var svakest i land med mye offentlig finansiert velferd, slik Norge vil være et eksempel på.

Det er imidlertid ulike forventninger til hvilke sammenhenger det er mellom ulike individkjennetegn og de ulike formene for frivillige bidrag. Ut fra ressursteorien vil man kunne forvente at større muligheter for å bidra som følge av velstand vil resultere i flere pengegaver (Musick & Wilson 2008). Dette skulle tilsi at en større andel av befolkningen gir, og at de gir en like stor andel av den disponible inntekten eller mer når velstanden øker. Når det gjelder personlig inntekt, kan det videre hevdes at mange vil gi penger i stedet for å gjøre frivillig arbeid når de har bedre råd. Dette er fordi en times arbeid blir mer verdt i kroner og øre, og fordi man bruker den høyere betalingsevnen til å kjøpe seg mer fritid i stedet for å gjøre frivillig arbeid. I sin europeiske studie finner Bauer, Bredtman og Schmidt (2013) at husholdsinntekt har en positiv sammenheng med både det å gjøre frivillig arbeid for og det å gi penger til frivillige organisasjoner. Den samme positive sammenhengen finner de også for utdanning. Når det gjelder sysselsetting, finner de at det å ikke være i betalt arbeid har en negativ sammenheng med både å gi penger og å gjøre frivillig arbeid. Når det gjelder andre personkjennetegn, finner de for eksempel at kvinner har lavere sannsynlighet for å gjøre frivillig arbeid enn menn, mens det ikke var noen kjønnsforskjeller når det gjaldt pengegaver. Personer mellom 46 og 65 år hadde høyere sannsynlighet for både å gi penger og å gjøre frivillig arbeid enn yngre middelaldrene, og de fant at personer i rurale områder hadde større sannsynlighet for å gjøre frivillig arbeid, mens personer i urbane områder hadde større sannsynlighet for å gi penger.

I analysene vil vi se nærmere på sammenhengen mellom frivillig arbeid og pengegaver. Bidrar frivillige oftere enn ikke-frivillige med pengegaver, eller er det snarere motsatt? Og videre: Skiller kjernefrivillige seg fra korttidsfrivillige når det gjelder pengegaver?

3

Kjernefrivillige sammenlignet med korttidsfrivillige

I dette kapitlet ser vi nærmere på hva som kjennetegner kjernefrivillige og korttidsfrivillige, og hvordan dette har utviklet seg over tid. Analysene er todelt: Først undersøker vi hva som kjennetegner kjernefrivillige og korttidsfrivillige i forhold til ikke-frivillige. Disse analysene gir oss dermed informasjon om kjerne- og korttidsfrivillige *som andel av hele befolkningen*. Deretter gjør vi en systematisk sammenligning mellom kjernefrivillige og korttidsfrivillige for å se hva som skiller disse to gruppene. I disse analysene utelater vi altså ikke-frivillige. Til slutt undersøker vi forskjeller mellom kjerne- og korttidsfrivillige når det gjelder hvilke typer organisasjoner de deltar i, og ser om dette har endret seg over tid.

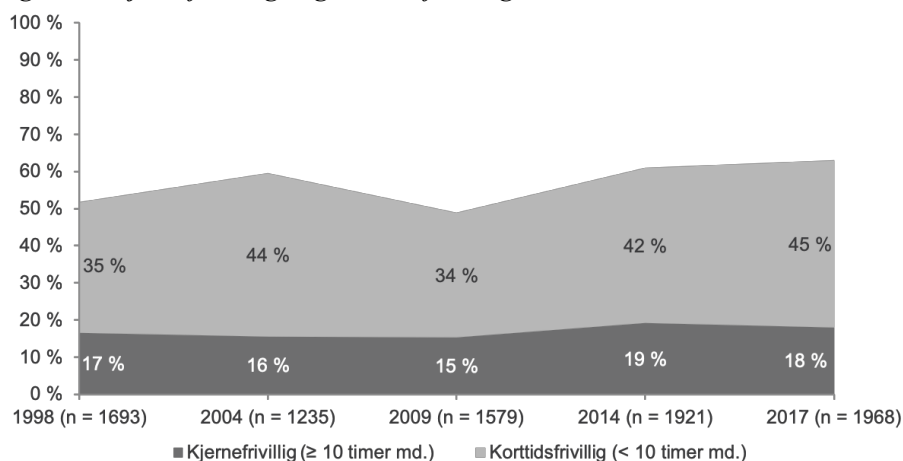
I analysene ser vi på kjennetegn knyttet til kjønn, alder, utdanning, inntekt og det å ha barn i husstanden. I tillegg ser vi på variasjoner mellom ulike organisasjonstyper. Som beskrevet innledningsvis definerer vi kjernefrivillige som dem som har utført minst 10 timer innsats i løpet av de siste fire ukene, mens korttidsfrivillige har utført færre enn 10 timer innsats (Folkestad mfl. 2017).

Kjennetegn ved kjernefrivillige og korttidsfrivillige

Hva kjennetegner kjerne- og korttidsfrivillige? Tidligere studier fra Norge har blant annet vist at frivillige ofte er middelaldrende, har høy utdanning og har barn i husstanden. Det har også vært en tendens til at flere menn enn kvinner deltar i frivillig arbeid, men den nyeste undersøkelsen fra 2017 viste at kjønnsforskjellene var forsvunnet (Fladmoe mfl. 2018). Hvordan stiller disse variasjonene seg når vi skiller mellom dem som bruker mye, og dem som bruker lite tid på frivillig arbeid?

Vi begynner med å se på andelen kjerne- og korttidsfrivillige totalt. Figur 3.1 er hentet fra Fladmoe mfl. (2018) og viser andelen kjerne- og korttidsfrivillige over tid.

Figur 3.1 Kjernefrivillige og korttidsfrivillige over tid. Prosent

Figuren viser at i 2017 kunne 18 prosent av den norske befolkningen defineres som kjernefrivillige, mens hele 45 prosent kunne defineres som korttidsfrivillige. Andelen kjernefrivillige er svært stabil over tid, mens andelen korttidsfrivillige i større grad har variert fra undersøkelse til undersøkelse. De korttidsfrivillige fremstår således som en mindre forutsigbar gruppe frivillige. Dette understrekes når vi ser på hvor mye av den totale frivillige innsatsen de to gruppene utfører. Selv om de kjernefrivillige utgjør et klart mindretall av de frivillige, stod de i 2017 for hele 69 prosent av alt frivillig arbeid som ble utført i Norge. De korttidsfrivillige, som utgjør majoriteten av de frivillige, utførte de resterende 31 prosentene (Fladmoe mfl. 2018). Dette understreker betydningen av de kjernefrivillige som et «grunnfjell» i norsk frivillighet.

Hva kjennetegner så de henholdsvis kjerne- og korttidsfrivillige? Tabell 3.1 viser andelen kjerne- og korttidsfrivillige over tid etter ulike bakgrunnskjenntegn.

Tabell 3.1 Kjerne- og korttidsfrivillige etter bakgrunnskjennetegn. Andel av befolkningen

	1998		2004		2009		2014		2017	
	Kjerne- frivillig	Korttids- frivillig	Kjerne- frivillig	Korttids- frivillig	Kjerne- frivillig	Korttids- frivillig	Kjerne- frivillig	Korttids- frivillig	Kjerne- frivillig	Korttids- frivillig
Menn (n = 614–1019)	19 %	35 %	17 %	47 %	17 %	33 %	21 %	43 %	19 %	45 %
Kvinner (n = 621–970)	14 %	35 %	14 %	41 %	13 %	34 %	18 %	41 %	17 %	45 %
Sig.	**		***		†		*			
16–29 år (n = 288–429)	13 %	33 %	7 %	46 %	11 %	29 %	16 %	41 %	11 %	48 %
30–59 år (n = 699–1044)	19 %	39 %	19 %	47 %	17 %	36 %	21 %	46 %	20 %	49 %
60–79 år (n = 248–519)	17 %	25 %	15 %	33 %	15 %	32 %	18 %	36 %	19 %	35 %
Sig.	***		***		***		***		***	
Grunnskole/vgs. (n = 912–1259)	15 %	32 %	14 %	43 %	13 %	32 %	17 %	41 %	16 %	42 %
Høyere utdanning (n = 323–733)	21 %	42 %	21 %	48 %	19 %	36 %	23 %	43 %	21 %	49 %
Sig.	***		***		***		***		***	
Husholdsinntekt (nederste tredel, n = 374–664)	16 %	33 %	10 %	35 %	12 %	27 %	16 %	35 %	16 %	39 %
Husholdsinntekt (midtre tredel, n = 395–656)	17 %	40 %	18 %	47 %	16 %	37 %	20 %	44 %	19 %	48 %
Husholdsinntekt (øverste tredel, n = 320–656)	20 %	41 %	22 %	51 %	19 %	40 %	22 %	46 %	20 %	48 %
Sig.	**		***		***		***		***	
Barn under 18 år i husstanden (n = 425–629)	18 %	30 %	12 %	41 %	13 %	32 %	17 %	39 %	16 %	42 %
Ikke barn under 18 år i husstanden (n = 810–1342)	15 %	43 %	23 %	49 %	19 %	37 %	24 %	48 %	23 %	51 %
Sig.	†		***		***		***		***	

Sig.: † p < 0,1, * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

Tabell 3.1 viser at det gjennomgående er flere menn enn kvinner som kan omtales som kjernefrivillige. Det er likevel en tendens over tid til at kjønnsforskjellene reduseres. I 1998 var kjønnsforskjellen i andelen kjernefrivillige på 5 prosentpoeng, i undersøkelsene fra 2004 til 2014 var forskjellen på 3–4 prosentpoeng, mens den i 2017 var 2 prosentpoeng. Endringene er altså ikke store, men i 2017 er ikke kjønnsforskjellene lenger statistisk signifikante. Dette er i tråd med de generelle tendensene når det gjelder deltakelse i frivillig arbeid, hvor kjønnsforskjellene er redusert over tid (Fladmoe mfl. 2018).

Alle tidligere studier av frivillig innsats i Norge har vist at de midt i livet oftest deltar. Tabell 3.1 viser at dette i stor grad gjelder for både kjerne- og korttidsfrivillige. Når det gjelder de yngste og de eldste, ser vi en litt ulik fordeling. Unge er relativt sett oftere korttidsfrivillige enn kjernefrivillige. I 2017 var hele 48 prosent av dem under 30 år korttidsfrivillige, mens bare 11 prosent var kjernefrivillige. For den eldste aldersgruppen er forholdet motsatt. I 2017 var 35 prosent av dem over 60 år korttidsfrivillige, mens 19 prosent var kjernefrivillige. Blant de yngste var det et markant fall i andelen kjernefrivillige mellom 2014 og 2017, fra 16 til 11 prosent. Dette kan virke dramatisk, men andelen kjernefrivillige blant de yngste var i 2017 omtrent på nivå med tidligere undersøkelser. Dette kan indikere at nivået ble målt litt for høyt i 2014.

Både i Norge og internasjonalt er et av de tydeligste funnene knyttet til frivillig innsats at høyt utdannede deltar mer enn lavt utdannede, noe som blant annet har blitt forklart med at høyt utdannede har bredere sosiale nettverk og ofte kompetanse som organisasjonene etterspør (Musick & Wilson 2008; Wollebæk mfl. 2015). Tabell 3.1 viser at høyt utdannede er overrepresentert blant både kjerne- og korttidsfrivillige. I 2017 var 21 prosent av dem med høyere utdanning kjernefrivillige, mens 49 prosent var korttidsfrivillige. Blant dem som ikke hadde høyere utdanning, var de tilsvarende tallene 16 og 42 prosent. Utdanningsforskjellene har i stor grad holdt seg stabile over tid, men har siden 2014 økt blant de korttidsfrivillige.

Når det gjelder inntektsnivå, ser vi i tråd med utdanningsforskjellene at de med høyest husholdsinntekt har størst sannsynlighet for å være både kjerne- og korttidsfrivillige. Det er en tendens til at det særlig er dem med lavest husholdsinntekt som skiller seg ut ved å ha lavere sannsynlighet for frivillig deltakelse, og denne forskjellen er særlig tydelig når vi ser på de korttidsfrivillige. I 2017 var andelen korttidsfrivillige 48 prosent blant både dem i den midtre og dem i den øverste inntektsgruppen, mens andelen var 39 prosent i den laveste inntektsgruppen.

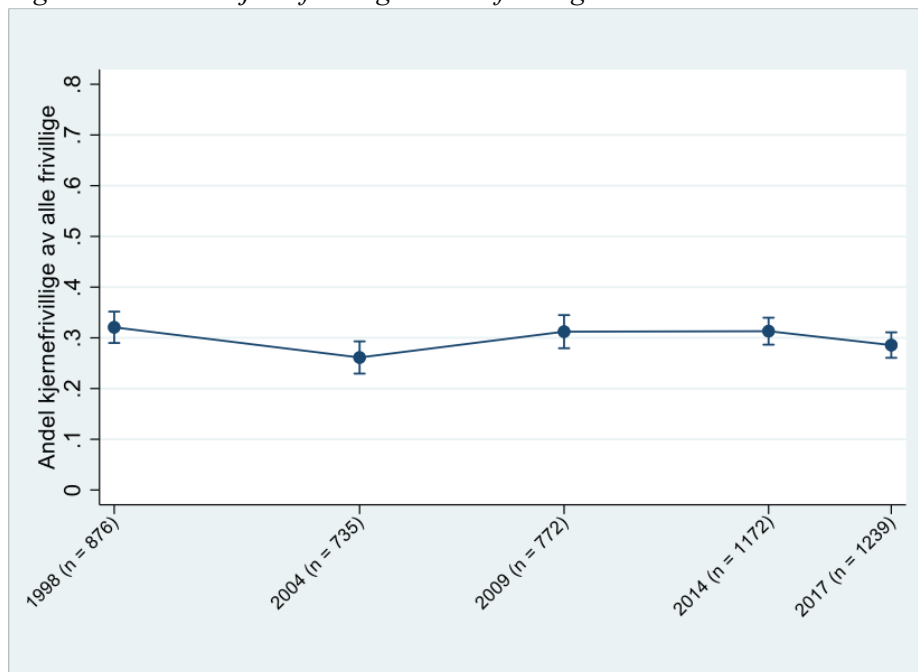
Til sist viser tabellen at betydningen av å ha barn i husstanden har endret seg over tid. I tråd med hva man kanskje intuitivt kunne forvente, var personer med barn i husstanden i 1998 overrepresentert blant korttidsfrivillige, mens de var underrepresentert blant kjernefrivillige. En gang mellom 1998 og 2004 endret imidlertid dette seg, og siden 2004 har personer med barn i husstanden vært overrepresentert blant både kjerne- og korttidsfrivillige.

Forskjeller mellom kjernefrivillige og korttidsfrivillige

Analysene over viser hva som kjennetegner kjerne- og korttidsfrivillige som andel av befolkningen som helhet, men sier mindre om hva som skiller de to gruppene. For å undersøke dette systematisk studerer vi i denne delen kjennetegn ved kjernefrivillige *som andel av de frivillige* i stedet for som andel av befolkningen som helhet. Analysene viser derfor forskjellen mellom kjernefrivillige og korttidsfrivillige og om forskjellene har endret seg over tid.

Andelen kjernefrivillige av alle frivillige over tid er illustrert i figur 3.2.

Figur 3.2 Andelen kjernefrivillige av alle frivillige over tid

Figuren viser at andelen kjernefrivillige av alle frivillige har ligget på ± 30 prosent i hele undersøkelsesperioden. Siden figuren viser andelen kjernefrivillige av alle frivillige, vil følgelig andelen korttidsfrivillige utgjøre resten. Med andre ord har andelen korttidsfrivillige ligget på ± 70 prosent av alle frivillige i hele perioden. Figuren viser at andelen kjernefrivillige var høyest i 1998 (32 prosent) og lavest i 2004 (26 prosent). I den nyeste undersøkelsen, i 2017, var andelen kjernefrivillige 29 prosent av alle frivillige, noe som var marginalt mindre enn i undersøkelsene i 2009 og 2014 (begge 31 prosent).

For å undersøke hvilke kjennetegn som best forklarer forskjeller mellom kjerne- og korttidsfrivillige, har vi estimert multivariate logistiske regresjonsmodeller. Denne metoden gjør det mulig å vurdere hvilken betydning hver enkelt variabel har (nettoeffekt) når vi tar høyde for alle de andre

variablene. Hovedresultatene fra analysen er oppsummert i tabell 3.2. Tabellen viser den predikerte andelen kjernefrivillige blant alle frivillige i ulike grupper når vi tar høyde for andre kjennetegn ved de frivillige. Hele regresjonstabellen er inkludert som vedlegg, som også inneholder analyser per organisasjonstype.

Tabell 3.2 Andel kjernefrivillige av alle frivillige i ulike grupper. Predikerte sannsynligheter fra multivariat logistisk regresjonsanalyse

	1998	2004	2009	2014	2017
Menn	38 %	29 %	34 %	33 %	30 %
Kvinner	31 %	26 %	28 %	30 %	27 %
<i>sig.</i>	†		†		
Alder					
16-29 år	27 %	17 %	31 %	29 %	19 %
30-59 år	34 %	28 %	30 %	31 %	29 %
60+ år	42 %	35 %	35 %	35 %	39 %
<i>sig.</i>	*	*		*	***
Høyeste utdanning					
Grunnskole/vgs.	33 %	26 %	29 %	29 %	28 %
Høyskole/universitet	36 %	29 %	35 %	35 %	29 %
<i>sig.</i>					
Husholdsinntekt					
Nederste tredjedel	35 %	26 %	33 %	32 %	31 %
Midtre tredjedel	34 %	28 %	29 %	31 %	27 %
Øverste tredjedel	34 %	27 %	32 %	32 %	28 %
<i>sig.</i>					
Barn i husstanden					
Nei	40 %	24 %	29 %	30 %	25 %
Ja	25 %	32 %	35 %	34 %	34 %
<i>sig.</i>	***	**		**	***
N	642	661	770	1167	1239

r² (justert): 0,02.

Sig.: † p < 0,1, * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

Tabellen viser at det er en gjennomgående tendens at menn har noe høyere sannsynlighet enn kvinner for å være kjernefrivillig. Kjønnsforskjellen var særlig tydelig i 1998, da andelen kjernefrivillige var 7 prosentpoeng høyere blant menn enn blant kvinner. Siden 2009 har imidlertid kjønnsforskjellene blitt mindre, og de var langt fra å være statistisk signifikante i 2014 og 2017.

Når det gjelder alder, understreker tabellen den tydelige tendensen vi beskrev over, at eldre er overrepresentert og unge som regel underrepresentert blant de kjernefrivillige. Når vi ser på andelen kjernefrivillige av alle frivillige, ser vi også at den eldste aldersgruppen har høyere sannsynlighet for å være kjernefrivillige enn dem i den midterste alderskategorien. I 2017 var 39 prosent av de eldste frivillige og 29 prosent av dem mellom 30 og 59 år kjernefrivillige. I den yngste aldersgruppen har sannsynligheten for å være kjernefrivillig sunket tydelig siden 2009, og i 2017 var nivået på om lag samme nivå som i 2004.

Spørsmålet som melder seg, er om dette er en generell eller en midlertidig trend. Dersom andelen kjernefrivillige fortsetter å synke blant de yngste, kan det få negative konsekvenser for rekrutteringen av kjernefrivillige på lengre sikt.

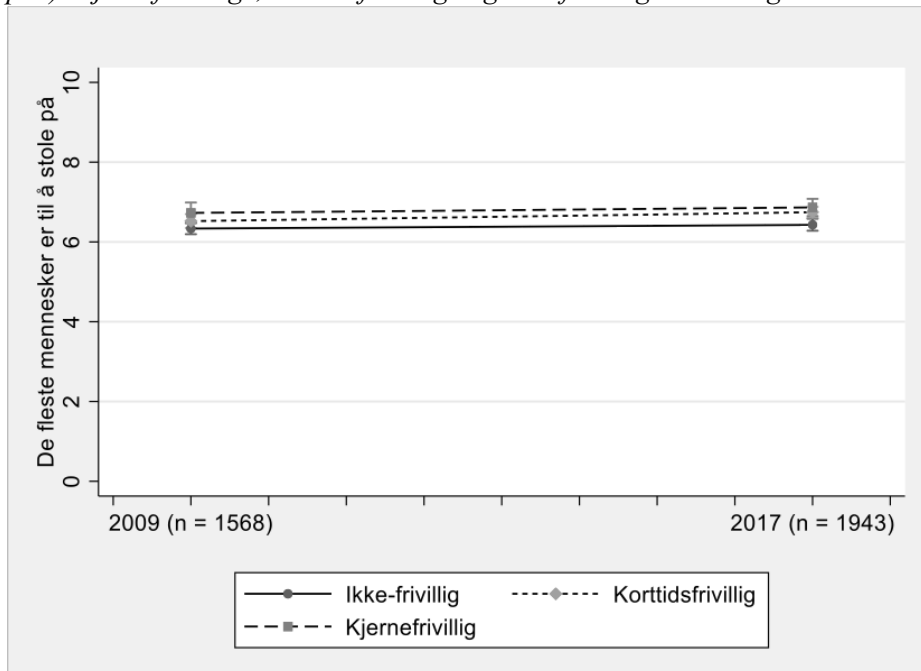
Når det gjelder utdanning, så vi i tabell 3.1 at høyt utdannede var overrepresentert blant både kjerne- og korttidsfrivillige. Tabell 3.2 viser at forskjellene knyttet til utdanningsnivå er små og ikke signifikante når vi ser på kjernefrivillige som andel av alle frivillige. Utdanningsforskjellen har heller aldri vært mindre enn den var i 2017.

Over så vi at i befolkningen som helhet skiller inntektsnivå tydelig mellom dem som deltar og dem som ikke deltar i frivillig innsats, og at forskjellen var særlig tydelig mellom dem i den laveste og midterste inntektskategorien. Tabell 3.2 viser at blant dem som allerede er frivillige, har inntekt ingen betydning når det gjelder forskjeller mellom kjerne- og korttidsfrivillige. I 2017 var den predikerte sannsynligheten for å være kjernefrivillig høyest blant dem med lavest husholdsinntekt, noe som skyldes at høyinnteksgruppene er særlig overrepresentert blant de korttidsfrivillige.

Til slutt ser vi på betydningen av å ha barn. I motsetning til hva man kanskje skulle tro, er frivillige som har barn i husstanden, overrepresentert blant dem som bruker mye tid på frivillig innsats. I 1998 var forholdet motsatt: Frivillige med barn i husstanden hadde mye større sannsynlighet for å være korttidsfrivillige. Men siden 2004 har altså det å ha barn hatt stor betydning for om man er kjernefrivillig. Dette kan indikere at frivilligheten knyttet til barns aktiviteter har økt, ikke bare når det gjelder antallet som deltar (jf. Fladmoe mfl. 2018), men også når det gjelder omfanget av denne typen frivillighet.

I tillegg til disse faktorene har vi undersøkt sammenhengen mellom kjernefrivillighet og sosial tillit. Denne variabelen har blitt målt litt ulikt over tid og mangler også i noen av undersøkelsene, men spørsmålet ble stilt identisk i 2009 og 2017. Respondentene fikk spørsmålet: «På en skala fra 0 til 10 der 0 betyr at man ikke kan være forsiktig nok og 10 betyr at de fleste mennesker er til å stole på. Mener du at en ikke kan være forsiktig nok når man har med andre å gjøre, eller mener du at de fleste mennesker i sin alminnelighet er til å stole på?» Dette er et vanlig spørsmål om sosial tillit, som har blitt stilt i mange undersøkelser i ulike land. Figur 3.3 viser gjennomsnittsverdien på svarene for henholdsvis personer som ikke har deltatt i frivillig arbeid, korttidsfrivillige og kjernefrivillige, i 2009 og 2017.

Figur 3.3 Gjennomsnitt på tillitsskala 0–10 («de fleste mennesker er til å stole på»). Kjernefrivillige, korttidsfrivillige og ikke-frivillige i 2009 og 2017

Figuren viser at det er en svært svak sammenheng mellom frivillig deltakelse og sosial tillit. Kjernefrivillige uttrykker litt høyere sosial tillit enn ikke-frivillige (og også sammenlignet med korttidsfrivillige i 2009), men de substansielle forskjellene er *svært små*. På en skala fra 0 til 10 er de laveste gjennomsnittsverdiene 6,3 (ikke-frivillige i 2009) og 6,9 (kjernefrivillige i 2017). Hvis vi tar hensyn til andre kjennetegn ved de frivillige (tilsvarende som i tabell 3.2), reduseres forskjellene ytterligere til mellom 6,4 og 6,8. Vi finner heller ingen tydelig sammenheng mellom sosial tillit og (kjerne)frivillighet hvis vi avgrensner analysene til en av de seks organisasjonskategoriene. I sum må vi derfor konkludere med at det ikke er noen sterk sammenheng mellom frivillig deltakelse og sosial tillit i Norge. En mulig årsak til dette er at tillitsnivået er generelt høyt i Norge sammenlignet med i de fleste andre land (Grimen & Skirbekk 2012), og at variasjonene derfor blir begrenset.

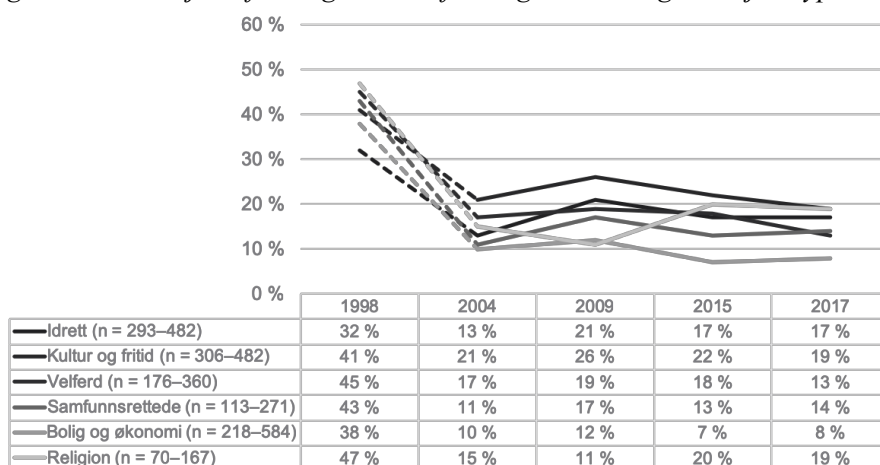
Studier fra andre land har imidlertid også vist at sammenhengen mellom frivillig deltakelse og sosial tillit er svak når man kontrollerer for bakgrunnskjennetegn. Det er imidlertid stor variasjon mellom ulike land, og dette har sammenheng med omfanget av betalt arbeid i frivillig sektor (Enjolras & Sivesind 2018). I tillegg er tillit til institusjoner som politi og rettsvesen viktig for sosial tillit (Rothstein & Stolle 2008). Frivillig sektor kan dermed være del av en infrastruktur som fremmer sosial tillit på samfunnsnivå,

selv om det er små forskjeller mellom individer som gjør frivillig arbeid, og dem som ikke gjør det.

Kjerne- og korttidsfrivillige i ulike organisasjonstyper

Så langt har vi diskutert kjerne- og korttidsfrivillige generelt. Frivillig sektor i Norge er imidlertid mangfoldig, og vi kan forvente til dels betydelige variasjoner mellom ulike deler av frivilligheten. Som vi beskrev innledningsvis, setter datamaterialet begrensninger når det gjelder hvor finmaskede inndelinger vi kan gjøre av frivillig sektor, og i tråd med tidligere studier (se f.eks. Folkestad mfl. 2017) følger vi derfor en velkjent seksdeling av organisasjonstyper: idrett, kultur og fritid, velferd, samfunnsrettede, bolig og økonomi og religion. Figur 3.4 viser andelen kjernefrivillige av alle frivillige innen hver organisasjonskategori.

Figur 3.4 Andel kjernefrivillige av alle frivillige i ulike organisasjonstyper

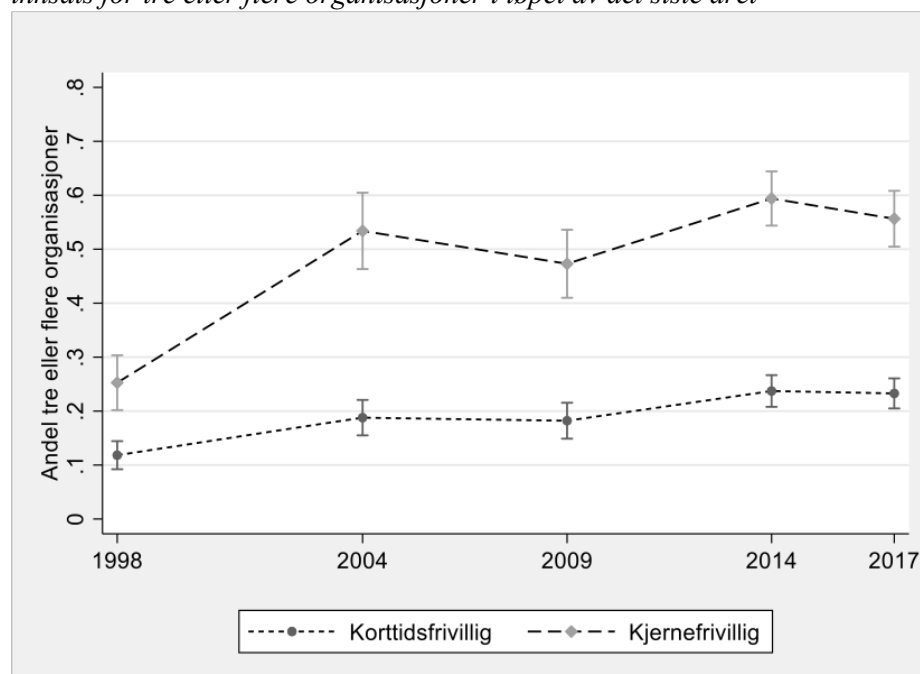

Figuren viser at det er relativt tydelige variasjoner mellom ulike deler av frivillig sektor. I 2017 utgjorde kjernefrivillige mellom 8 (bolig og økonomi) og 19 prosent (kultur og fritid, og religion og livssyn) av alle de frivillige innenfor ulike organisasjonskategorier. Andelen kjernefrivillige var langt høyere i alle organisasjonstyper i 1998, men som vi beskrev innledningsvis, skiller denne første undersøkelsen seg fra de andre når det gjelder innsamlingsmetode, og følgelig kan vi ikke utelukke at forskjellene skyldes ulikhet i metodebruk. Vi har derfor stiplet linjen mellom 1998 og 2004. Når vi ser på undersøkelsene fra 2004 til 2017, viser figuren et mer stabilt nivå på kjernefrivillige innen de ulike organisasjonskategoriene. Tallene går litt opp og ned over tid. Noen tendenser kan likevel nevnes: Andelen kjernefrivillige i kultur- og fritidsorganisasjoner, innenfor velferd og innenfor bolig og økonomi har sunket noe siden 2009. Motsatt har andelen kjernefrivillige økt noe innenfor religion og livssyn i den samme perioden.

Vi har tidligere sett at de frivillige i økende grad sprer engasjementet sitt på flere organisasjoner (Fladmoe mfl. 2018), noe som sammen med synkende medlemstall har blitt tolket som et tegn på svekket lojalitet til enkeltorganisasjoner og en mer individualisert og refleksiv frivillighet (Hustinx & Lammertyn 2003; Wollebæk mfl. 2015). Spørsmålet vi stiller her, er i hvilken grad spredning av engasjement er noe som gjelder både kjernefrivillige og korttidsfrivillige. Teoretisk kan man ha litt ulike forventninger til dette. På den ene siden kan man forvente at kjernefrivillige, som bruker langt mer tid på frivillig arbeid enn korttidsfrivillige, også bidrar for flere organisasjoner. På den andre siden kan vi imidlertid anta at kjernefrivillige oftere er medlem i og er mer lojale overfor enkeltorganisasjoner, og at de dermed i større grad engasjerer seg for én eller to organisasjoner. Korttidsfrivillige er på sin side mindre lojale og utfører mer «refleksiv» frivillighet, noe som kan føre til at de sprer engasjementet sitt tynnere utover. Siden lojaliteten til enkeltorganisasjoner har sunket over tid, kan vi ifølge dette resonnementet forvente at korttidsfrivillige over tid sprer engasjementet sitt mer enn det kjernefrivillige gjør. Motsatt kan det hevdes at siden det i utgangspunktet er få timer med engasjement å spre på flere organisasjoner, vil spredningen være begrenset for de korttidsfrivillige.

Figur 3.5 viser andelen kjernefrivillige og korttidsfrivillige som har utført frivillig innsats for tre eller flere organisasjonstyper i løpet av det siste året. Summeringen av antallet organisasjonstyper er basert på hele listen over 14 typer, som vist i tabell 1.1. Figuren viser at andelen frivillige som sprer engasjementet sitt over mange organisasjoner, er betydelig høyere blant kjernefrivillige enn blant korttidsfrivillige. I 2017 svarte mer enn halvparten av de kjernefrivillige at de hadde utført frivillig innsats for tre eller flere organisasjonstyper. Det tilsvarende tallet for korttidsfrivillige var i overkant av 20 prosent.

Figur 3.5 Andel kjernefrivillige og korttidsfrivillige som har utført frivillig innsats for tre eller flere organisasjoner i løpet av det siste året

Figuren viser videre at over tid har andelen som sprer engasjementet sitt, økt både blant kjernefrivillige og blant korttidsfrivillige. Endringene er særlig store når vi ser på hele perioden fra 1998, men det er også tendens til en liten økning siden 2004 i begge grupper. Vi finner imidlertid ingen tegn på at spredningen skjer i større eller mindre grad i de to gruppene. Mellom 1998 og 2004 har økningen i andelen som sprer engasjementet sitt, vært langt større blant kjernefrivillige, mens endringene siden 2004 er ganske like i de to gruppene.

Disse trekkene viser at mye frivillig deltakelse ikke nødvendigvis henger sammen med sterkere lojalitet til enkeltorganisasjoner, snarere tvert imot: En svært stor og til dels voksende andel av de kjernefrivillige sprer engasjementet sitt over flere organisasjoner, noe som indikerer at også denne gruppen utfører mye adhocbasert frivillighet (jf. Hustinx & Lammertyn 2003).

Helt til slutt i dette kapitlet skal vi kort nevne noen variasjoner mellom organisasjonstyper når det gjelder kjennetegn ved de kjernefrivillige. De organisasjonsspesifikke analysene er inkludert i vedlegget bakerst i denne rapporten, og her oppsummerer vi bare de viktigste funnene. Innenfor idretten finner vi at flere menn enn kvinner er kjernefrivillige i de siste undersøkelsene. Det er også flere eldre enn yngre, og betydningen av å ha barn har økt noe over tid. Innen kultur- og fritidsorganisasjoner ser det ut til at betydningen av å ha barn har økt noe over tid. I både velferdsorganisasjoner og i samfunnsrettede organisasjoner finner vi en relativ økning blant kvinnelige kjernefrivillige over

tid samt en høyere betydning av å ha barn i husstanden (barn i husstanden var negativt i 1998). Innenfor bolig og økonomi er det flere eldre enn unge som er kjernefrivillige, men betydningen av alder har sunket over tid. Også her har det å ha barn i husstanden fått sterkere betydning (barn i husstanden var negativt i 1998). I religions- og livssynsorganisasjoner finner vi relativt sett flere kvinnelige kjernefrivillige over tid (overvekt av menn i 1998) og en høyere betydning av det å ha høyere utdanning og det å ha barn i husstanden (barn i husstanden var negativt i 1998). Betydningen av inntekt for å være kjernefrivillig har derimot sunket for religions- og livssynsorganisasjoner.

Oppsummering

Oppsummert har vi i dette kapitlet sett at andelen kjernefrivillige over tid utgjør om lag 30 prosent av alle frivillige. 70 prosent av de frivillige kan dermed karakteriseres som korttidsfrivillige. Den mest gjennomgående forklaringen på frivillig deltakelse er trolig utdanningsnivå, og analysene i dette kapitlet har vist at det er en overvekt av høyt utdannede blant både kjerne- og korttidsfrivillige.

Det har tradisjonelt vært en overvekt av menn i frivilligheten, men kjønnsforskjellene har sunket over tid – også blant kjernefrivillige. Derimot ser vi tegn til at unge i økende grad er underrepresentert blant kjernefrivillige. Betydningen av å ha barn i husstanden ser ut til å ha blitt sterkere over tid, noe som kan tyde på at fritidsrelatert frivillighet knyttet til barns aktiviteter har økt i omfang.

Når det gjelder variasjoner mellom ulike deler av frivillig sektor, har vi sett at andelen kjernefrivillige er relativt stabil over tid, men at andelen i kultur- og fritidsorganisasjoner, innenfor velferd og innenfor bolig og økonomi har sunket noe siden 2009. Motsatt har andelen kjernefrivillige økt noe innenfor religion og livssyn i den samme perioden. Kjernefrivillige har også en klart større tendens enn korttidsfrivillige til å spre engasjementet sitt over flere organisasjoner.

To former for samfunnsengasjement: frivillig arbeid og donasjoner

I dette kapitlet ser vi på sammenhengen mellom to former for samfunnsengasjement: frivillig arbeid og donasjoner. Evnen til å gi pengebidrag til frivillige organisasjoner eller andre veldedige formål vil avhenge av inntektsnivå. Når vi skal undersøke hvilken sammenheng det er mellom de to formene for samfunnsengasjement, er det derfor viktig at vi også inkluderer inntektsnivå i analysene.

Vi undersøker sammenhengen mellom frivillig arbeid og donasjoner på to måter. Først ser vi på andelen personer som svarer at de har gitt penger til ulike formål. Det har ikke blitt stilt spørsmål om pengegaver i alle undersøkelsene om frivillig innsats, og i analysene baserer vi oss derfor kun på data fra 2009 og 2017, hvor spørsmålsformuleringene og innsamlingsmetoden var identisk. Til sist ser vi på omfanget av bidragene ved å studere bidrag i kroner som andel av husholdsinntekt. På denne måten får vi et mål på sjenerøsitet, det vil si hvor mye av den disponible inntekten man er villig til å gi bort (Bekkers 2017). Denne analysen baserer seg utelukkende på data fra 2017, hvor vi har både summen av donasjoner og inntektsdata i råtall. Fra 2009 har vi bare inntektsnivå i kategorier.

Andelen som har gitt pengegaver

Vi begynner med å se på andelen som har gitt pengegaver. Tabell 4.1 viser andelen hushold totalt som i 2009 og 2017 oppga at de hadde gitt pengegaver til ulike formål i løpet av det siste året.

Tabell 4.1 Andel hushold som har gitt pengegaver til ulike formål i løpet av det siste året, 2009 og 2017. Prosent

	2009	2017	sig.
Helse og sosiale tjenester	60 %	46 %	***
Bistand	43 %	48 %	**
Religion	14 %	14 %	
Totalt	75 %	69 %	***
n	1579	1968	

Sig.: † $p < 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

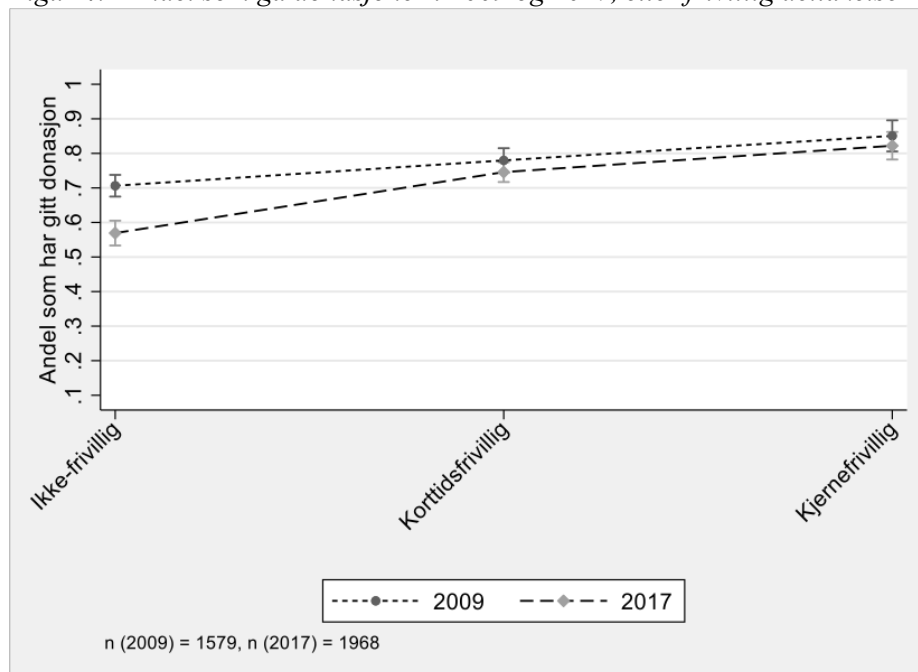
Helse og sosial er slått sammen av to kategorier. Det var også mulig å velge «annet». Denne kategorien inngår i totaltallet.

Tabellen viser at andelen som har gitt pengegaver, har gått noe ned fra 2009 til 2017, fra 75 til 69 prosent. Nedgangen skyldes at betydelig færre har gitt penger til formål innenfor helse og sosiale tjenester. I 2009 svarte 60 prosent at husstanden deres hadde gitt penger til slike formål, mens 46 prosent svarte det samme i 2017. På den annen side har andelen som svarer at husstanden deres har gitt donasjoner til bistand, økt fra 43 til 48 prosent. Andelen som har gitt til religiøse formål, er stabil på 14 prosent.

Det er vanskelig å vite sikkert hvorfor det er såpass tydelige endringer i andelen husstander som har gitt til helse og sosiale tjenester og bistand. Én mulig forklaring kan vi kanskje finne ved å se på hvilke organisasjoner som har fått pengene fra den årlige TV-aksjonen på NRK, som gjennomføres hver høst og samler inn betydelige beløp. Undersøkelsen i 2009 ble i hovedsak gjennomført på våren og sommeren (april–september), og respondentene vil derfor muligens ha TV-aksjonen 2008 i minne når de svarer. Den høsten ble det samlet inn penger til Blå Kors Norge, som i undersøkelsene inngår i kategorien helse og sosiale tjenester. Undersøkelsen i 2017 ble på sin side gjennomført i november–januar, og respondentene kunne derfor ha TV-aksjonen 2017 i mente når de svarer. Den høsten ble pengene samlet inn til UNICEF Norge, for å gi utdanningsstøtte til barn i konfliktherjede områder. Vi vet ikke hvilken betydning TV-aksjonen har hatt, men internasjonale studier har vist at innsamlingsaksjoner i forbindelse med naturkatastrofer kan ha en tydelig kortsiktig effekt der befolkningen gir flere gaver, noe som delvis kompenseres ved at de gir litt færre gaver til andre formål (Brown, Harris & Taylor 2012). Det er derfor ikke urimelig å anta at noe av variasjonen vi observerer, kan forklares med hvilket formål aksjonen hadde.

Hvilken sammenheng er det mellom det å gi pengebidrag og det å delta i frivillig arbeid? Figur 4.1 viser andelen som svarer at husstanden deres har gitt donasjoner, etter om de har deltatt i frivillig arbeid eller ikke. Figuren skiller også mellom korttidsfrivillige og kjernefrivillige.

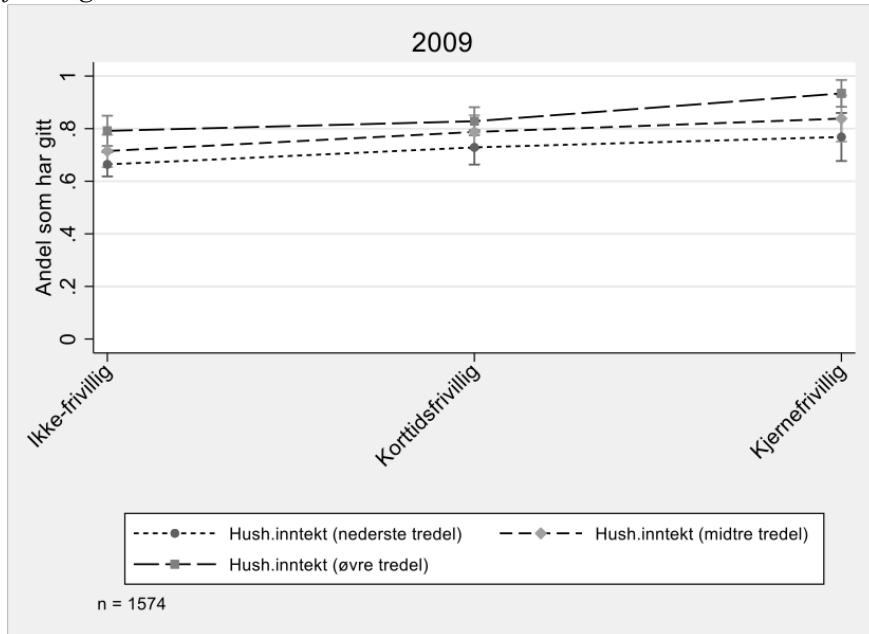
Figur 4.1 Andel som ga donasjoner i 2009 og 2017, etter frivillig deltakelse

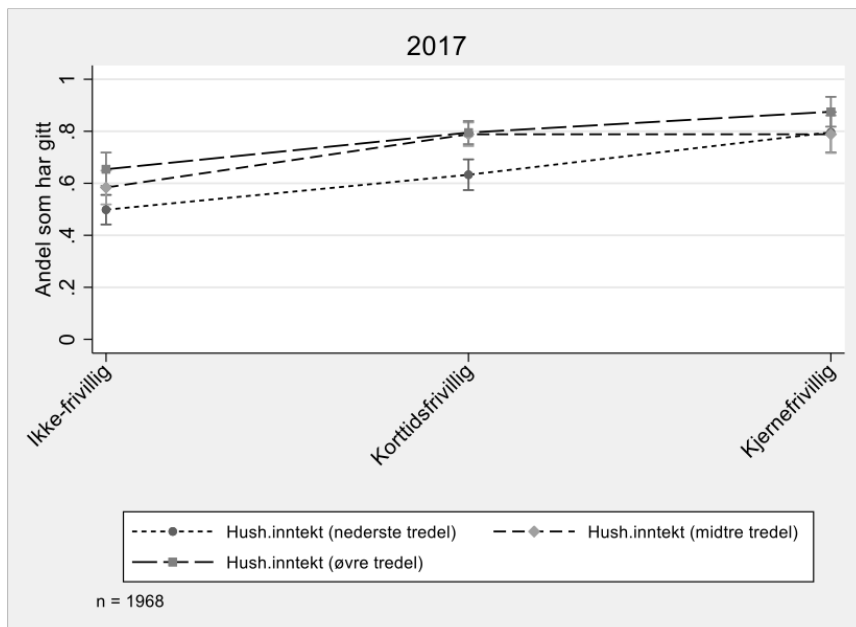
Figuren viser at det er en klar sammenheng mellom frivillig arbeid og donasjoner. Flere kjernefrivillige enn korttidsfrivillige har gitt donasjoner, og flere korttidsfrivillige enn ikke-frivillige har gitt donasjoner. Både i 2009 og 2017 svarte mer enn 80 prosent av de kjernefrivillige at husstanden deres hadde gitt donasjoner, mens litt færre enn 80 prosent av de korttidsfrivillige svarte at deres husstander hadde gitt pengegaver. Figuren viser også at fallet i andelen som har gitt penger, som vi så i tabell 4.1, i all hovedsak skyldes at færre ikke-frivillige har gitt. Mens 71 prosent av de ikke-frivillige i 2009 svarte at husstanden deres hadde gitt penger, var andelen 57 prosent i 2017. I sum ser det dermed ut til at sammenhengen mellom frivillig deltakelse og donasjoner har blitt sterkere over tid.

Spørsmålet er hvilken betydning (endringer i) inntektsnivået har for hvorvidt man har gitt donasjoner. For å undersøke dette har vi sett på samspillet mellom frivillig deltakelse og inntektsnivå i henholdsvis 2009 og 2017. Figurene 4.2 og 4.3 viser resultatene fra disse analysene. I begge figurene ser vi at andelen som har gitt penger, øker blant de frivillige og blant dem med høy inntekt. Det kan også se ut til at betydningen av frivillig deltakelse har fått relativt sett større betydning over tid, sammenlignet med inntektsnivå. Mens de tre linjene som skiller mellom tre innteksgrupper, stiger jevnt og i noenlunde samme tempo fra ikke-frivillige til kjernefrivillige i 2009, er det i 2017 ingen forskjell blant korttidsfrivillige med middels og høy inntekt, og blant kjernefrivillige er det heller ikke signifikante forskjeller mellom noen av innteksgruppene i 2017.

Figur 4.2 Andel som har gitt donasjoner siste år (2009), etter inntekt og frivillig deltakelse. Prosent

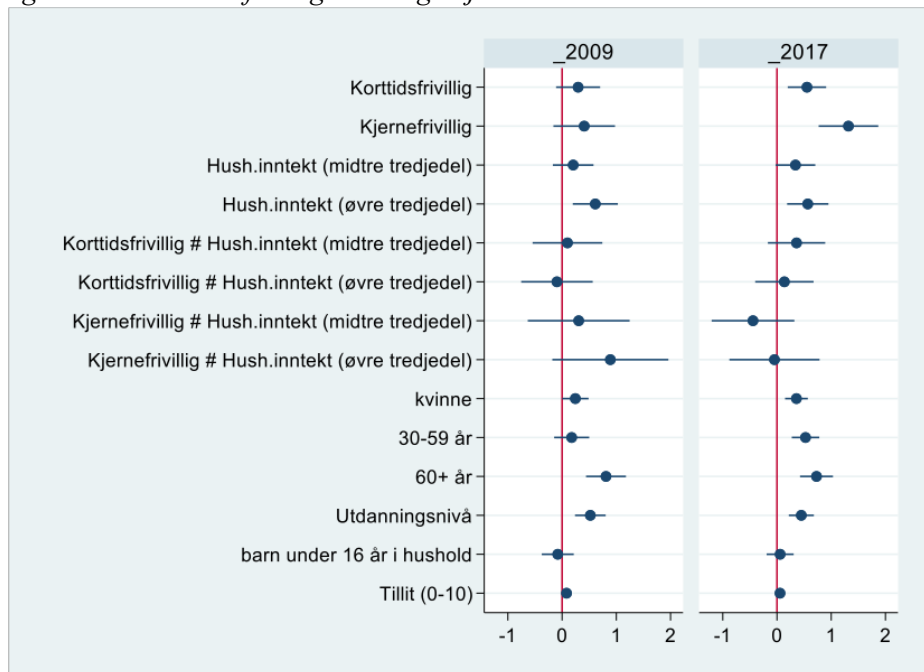

Figur 4.3. Andel som har gitt donasjoner siste år (2017), etter inntekt og frivillig deltakelse. Prosent

Til slutt i denne delen ser vi på hvor sterk sammenhengen er mellom frivillig deltakelse og donasjoner når vi tar hensyn til andre forhold. Figur 4.4 viser resultater fra logistiske regresjonsmodeller hvor sannsynligheten for å donere penger er avhengig variabel. I figuren indikerer markører som er plassert til høyre for den røde linjen, høyere sannsynlighet for å ha gitt pengegaver, mens markører som er plassert til venstre for den røde linjen, betyr redusert sannsynlighet. De horisontale linjene på markørene viser feilmarginene i estimatene. Dersom disse linjene overlapper med den røde vertikale linjen, betyr det at avvikene ikke er statistisk signifikante ($p < 0,05$), og dermed at personer med disse kjennetegnene ikke har (statistisk signifikant) høyere/lavere sannsynlighet for å ha donert penger.

Figur 4.4 Sannsynlighet for å ha gitt donasjoner i løpet av det siste året, 2009 og 2017. Resultater fra logistisk regresjon

n (2009) = 1563, n (2017) = 1943

Figuren bekrefter beskrivelsen over av at betydningen av frivillig arbeid som forklaring på å ha gitt pengegaver har økt over tid. Når vi tar hensyn til andre faktorer, er ikke variabelen som måler frivillig arbeid, statistisk signifikant i 2009 (kjernefrivillige har større sannsynlighet for å gi sammenlignet med ikke-frivillige, men denne sammenhengen er bare signifikant $p < 0,1$). I 2017 har både korttids- og kjernefrivillige signifikant større sannsynlighet for å ha gitt pengebidrag enn det ikke-frivillige har. Når det gjelder inntekt, er det bare de i den øverste tredjedelen som skiller seg signifikant ut med å ha større

sannsynlighet for å ha gitt pengebidrag. Ingen av samspillsleddene er statistisk signifikante, noe som indikerer at frivillig arbeid og inntekt opererer uavhengig av hverandre.

Når det gjelder andre bakgrunnskjennetegn, ser vi at i både 2009 og 2017 har kvinner, eldre og høyt utdannede større sannsynlighet enn menn, unge og lavt utdannede for å ha bidratt med donasjoner i løpet av det siste året. I tillegg er det en liten effekt av mellommenneskelig tillit. Jo mer tillit man har til andre, jo større sannsynlighet er det for at man gir pengebidrag. Skalaen på tillitsspørsmålet går fra 0 til 10 (se figur 3.3), og om vi sammenligner dem med høyest og lavest score, finner vi at den predikerte sannsynligheten for å ha gitt donasjoner blant dem med lavest tillit var 66 prosent i 2009 og 63 prosent i 2017. Blant dem med høyest tillit var sannsynligheten for å ha gitt donasjoner 81 prosent i 2009 og 74 prosent i 2017. Vi ser dermed at den største nedgangen i andelen som har gitt donasjoner, har skjedd blant de mest tillitsfulle av oss.

Sjenerøsitet med pengegavene

Til sist i dette kapitlet undersøker vi betydningen av inntekt på pengebidrag ved å se på hvor sjenerøse givene er. Hvor stor andel av den samlede inntekten går til donasjoner?

Tabell 4.2 viser den gjennomsnittlige summen (kroner) blant dem som ga donasjoner, og hvor stor andel av den samlede husholdsinntekten som ble brukt til pengegaver, etter om man hadde deltatt i frivillig arbeid, og etter inntektsnivå. Tabellen viser at kjernefrivillige i snitt ga 4602 kroner til frivillige organisasjoner og andre veldedige formål, noe som var betydelig mer enn det både korttidsfrivillige (2784) og ikke-frivillige (2069) ga. Disse forskjellene er også tydelige og statistisk signifikante når vi ser på summen som andel av samlet husholdsinntekt. Kjernefrivillige ga i snitt 0,54 prosent av inntekten sin, korttidsfrivillige ga i snitt 0,34 prosent, og ikke-frivillige ga i snitt 0,29 prosent.

Tabell 4.2 Donasjon i kroner og som andel av samlet husholdsinntekt i 2017. Gjennomsnitt i ulike grupper. Prosent

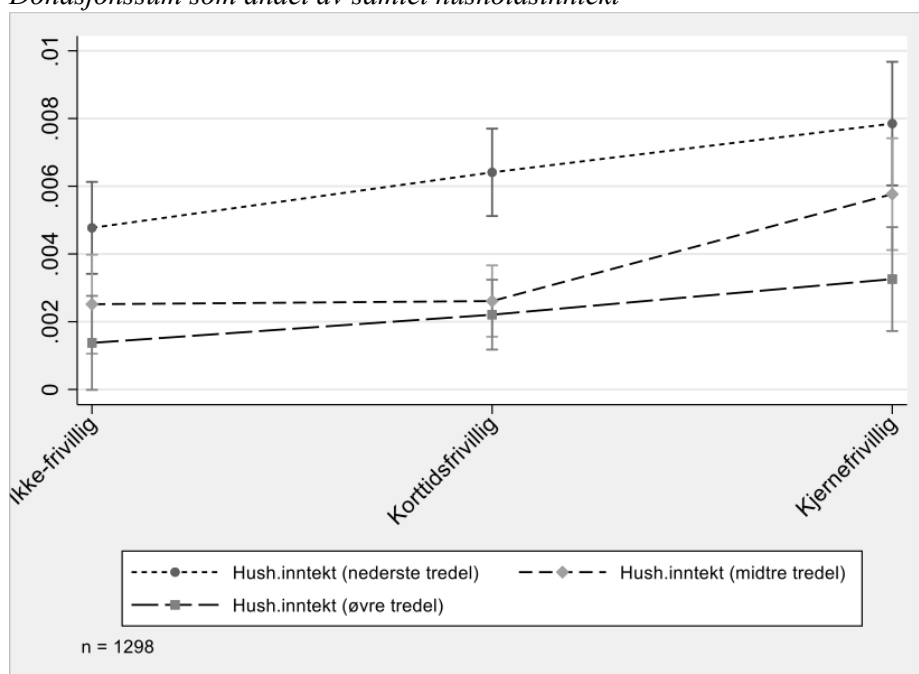
	Gjennomsnittssum (kr)	Andel av husholdsinntekt
Ikke-frivillig	2069	0,29 %
Korttidsfrivillig	2784	0,34 %
Kjernefrivillig	4602	0,54 %
Husholdsinntekt (nedre tredjedel)	2111	0,61 %
Husholdsinntekt (midtre tredjedel)	3006	0,33 %
Husholdsinntekt (øvre tredjedel)	3568	0,22 %
N	1298	1298

Tabellen viser videre at pengebidragene øker med inntektsnivået. Personer med inntekter i den øverste tredjedelen ga i snitt 3568 kroner. Blant dem i den midterste inntektsgruppen var det gjennomsnittlige donasjonsbeløpet på 3006 kroner, mens det var 2111 kroner blant dem i den nederste

inntektsgruppen. Når vi ser på donasjoner som andel av inntektsnivå, snur imidlertid dette bildet. Personer med en samlet husholdsinntekt i den nederste tredjedelen ga i snitt 0,61 prosent av sin inntekt i donasjoner, noe som er signifikant høyere enn det som ble gitt både i den midterste (0,33 prosent) og i den øverste inntektsgruppen (0,22 prosent).

Hvordan ser bildet ut når vi ser donasjoner, frivillig innsats og husholdsinntekt samlet? Figur 4.5 viser sammenhengen mellom frivillig innsats og donasjoner (som andel av samlet husholdsinntekt) i de tre inntektsgruppene.

Figur 4.5 Donasjoner, frivillig deltakelse og samlet husholdsinntekt, 2017.
Donasjonssum som andel av samlet husholdsinntekt

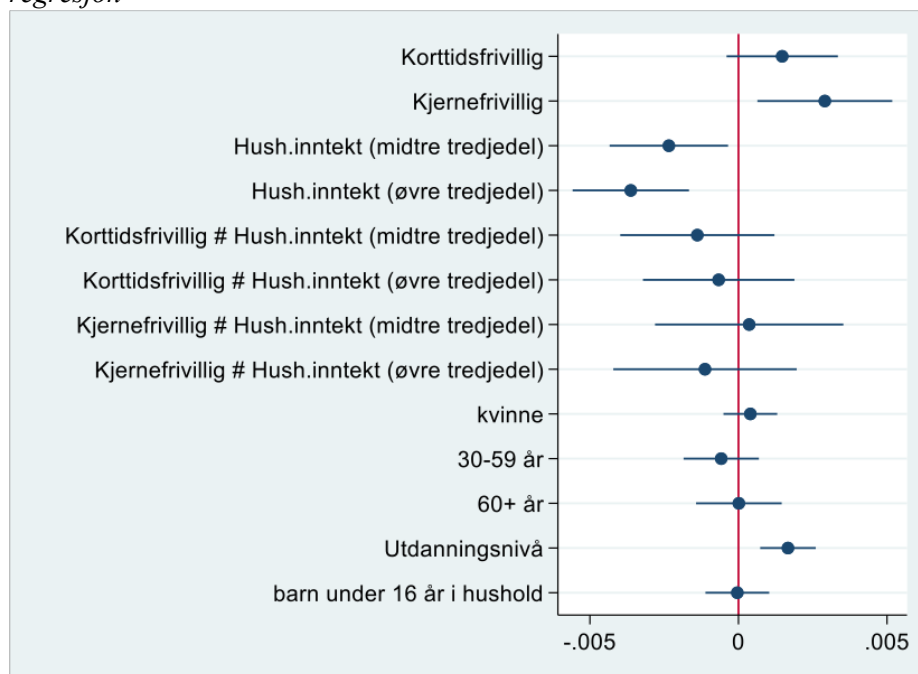

Figuren viser at helningen på linjen er brattest for dem med lavest husholdsinntekt, etterfulgt av dem i den midtre inntektskategorien – der helningen er særlig bratt mellom korttidsfrivillige og kjernefrivillige. Helningen er flatest blant dem med høyest inntekt. Dette indikerer at sammenhengen mellom frivillig innsats og donasjoner øker etter hvert som inntekten går ned. Blant dem i gruppen med lavest inntekt gir ikke-frivillige 0,48 prosent av inntekten sin, mens kjernefrivillige gir 0,78 prosent, altså en økning på 0,3 prosentpoeng. I den øverste inntektsgruppen er de tilsvarende tallene 0,14 og 0,33, altså en økning på 0,19 prosentpoeng.

Tallene høres lave ut når de presenteres som prosent av husholdsinntekten, men i kroner øker det gjennomsnittlige bidraget blant dem i den nederste inntektsgruppen fra 1656 (ikke-frivillig) til 2778 kroner (kjernefrivillige).

Til slutt ser vi på betydningen av frivillighet og husholdsinntekt og andre bakgrunnskjenntegn i sammenheng. Figur 4.6 viser resultatene fra en regresjonsanalyse (OLS) der den avhengige variabelen er donasjonssum som andel av samlet husholdsinntekt. Figuren viser det samme mønsteret vi så over: Andelen av inntekten som går til pengebidrag, øker dersom man deltar i frivillig arbeid, og særlig hvis man er kjernefrivillig, mens andelen synker dersom man har høyere inntekt.

Figur 4.6 Donasjoner som andel av inntekt. Resultater fra multivariat OLS-regresjon

Figuren viser videre at samspillsleddene mellom frivillig deltakelse og inntekt stort sett er negative, noe som indikerer at betydningen av frivillig innsats på hvor stor andel av inntekten som går til donasjoner, er sterkest blant dem med lav inntekt. Samspillsleddene er imidlertid ikke statistisk signifikante når vi tar hensyn til andre bakgrunnskjenntegn, noe som betyr at den selvstendige effekten av frivillig innsats er begrenset. Det viktigste av de andre bakgrunnskjenntegnene er utdanningsnivå. Personer med høyere utdanning gir, alt annet likt, en høyere andel av sin disponible husholdsinntekt til frivillige organisasjoner og andre veldedige formål.

Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett at sammenhengen mellom de to formene for samfunnsengasjement – frivillig arbeid og donasjoner – er ganske sterk. Kjernefrivillige gir oftere enn korttidsfrivillige, og korttidsfrivillige gir mer enn ikke-frivillige. Disse sammenhengene holder seg også når vi tar hensyn til befolkningens inntektsnivå. Videre har vi sett at sammenhengen mellom frivillig arbeid og donasjoner ser ut til å ha blitt sterkere over tid, noe som først og fremst skyldes at færre ikke-frivillige gir donasjoner.

Videre har vi sett at frivillige også gir en større andel av inntekten sin som pengebidrag til frivillige organisasjoner og andre veldedige formål, og at denne sammenhengen holder seg når vi tar hensyn til inntektsnivå.

Det er viktig å understreke at vi ikke kan si noe om årsakssammenhengen mellom frivillig arbeid og donasjoner. I teorien kan dette være eksempler på to uavhengige former for samfunnsengasjement, der de mest samfunnsengasjerte av oss bidrar på alle områder uansett. Men det kan også være at å delta i frivillig arbeid gjør at man også ønsker å gi pengebidrag til frivillige organisasjoner. Datagrunnlaget vårt kan ikke gi svar på slike spørsmål.

Oppsummering og konklusjon

Hovedformålet med denne rapporten har vært å studere frivillighetens grunnfjell – det vi kaller de «kjernefrivillige» – og å se på sammenhengen mellom to grunnleggende former for frivillige bidrag: frivillig arbeid for organisasjoner og pengedonasjoner til frivillige organisasjoner. Vi har undersøkt hvilken betydning kjernefrivillige har for ulike deler av organisasjonssamfunnet, og på hvilke måter de kjernefrivillige skiller seg fra «korttidsfrivillige». Videre har vi undersøkt forholdet mellom (kjerne)frivillighet og donasjoner til frivillige organisasjoner. Forskningsspørsmålene har handlet om hvor viktige kjernefrivillige er i ulike organisasjonstyper, om kjernefrivillige skiller seg fra korttidsfrivillige på sentrale bakgrunnskjennetegn, og om det finnes en sammenheng mellom omfanget av frivillig arbeid og pengebidrag til organisasjoner. For å svare på disse spørsmålene har vi analysert data fra både nye (2017) og tidligere spørreundersøkelser om frivillig innsats (1998, 2004, 2009, 2014), og vi har sett på utviklingen over tid.

En sentral bakgrunn for å undersøke disse problemstillingene er at det er blitt mer oppmerksomhet om endringer i former for frivillighet, der gjerne individualiserte, selvorienterte og korttidsbaserte engasjementsformer har blitt fremhevet. Samtidig har våre studier vist at på et overordnet nivå utgjør de kjernefrivillige en stabil andel av befolkningen over tid på mellom 15 og 20 prosent, og at dette mindretallet av frivillige utfører om lag 70 prosent av all frivillig innsats i Norge. De kjernefrivillige utgjør således den viktigste kapitalen frivillig sektor har i Norge, og følgelig vil eventuelle endringer i denne gruppen kunne bety mye for organisasjonenes virke. Videre har tidligere studier i Norge i liten grad sett på sammenhengen mellom frivillig arbeid og pengebidrag til frivillige organisasjoner (donasjoner). Frivillig sektor er avhengig av at folk gir både av sin tid og av sin lommebok, og det er derfor viktig å se ulike former for samfunnsengasjement i sammenheng.

Hovedfunn

I analysene våre finner vi at kjernefrivillige – ildsjelene eller «grunnfjellet» i frivillig sektor – over tid utgjør om lag 30 prosent av alle frivillige. Når det gjelder hva som kjennetegner kjernefrivillige sammenlignet med de korttidsfrivillige, finner vi at de sterkeste forklaringene over tid er knyttet til alder og det å ha barn. Relativt sett har andelen kjernefrivillige vokst blant de eldste og sunket blant de yngste. I tillegg finner vi at kjernefrivillige oftere enn korttidsfrivillige har barn i husstanden, og denne sammenhengen ser også ut til å ha blitt sterkere over tid. Det at kjernefrivillige tilsynelatende ser ut til å bli eldre, er det viktig å følge nøye med på. Dersom tendensen fortsetter, vil organisasjonene kunne få problemer med å opprettholde et stabilt grunnfjell over tid.

Andre kjennetegn ved kjernefrivillige er at de noe oftere er menn enn kvinner, men kjønnsforskjellene er svekket over tid. Både kjernefrivillige og korttidsfrivillige har ofte høyere utdanning. Når det gjelder inntekt, viser undersøkelsene at dem med lavest inntekt i minst grad deltar, som både kjerne- og korttidsfrivillig. Ettersom vi kan forvente ulik grad av tilknytning til sosiale nettverk og utvikling av tillitsforhold til andre gjennom frivillig arbeid for henholdsvis kjernefrivillige og korttidsfrivillige, har vi også undersøkt om det er slike tillitsforskjeller mellom de ulike typene frivillige. Her finner vi heller svake sammenhenger mellom frivillig deltakelse, både korttids- og kjernefrivillighet, og sosial tillit. Vi har også sett at andelen kjernefrivillige er størst innenfor kultur og fritid og religion og livssyn, mens den er lavest innenfor bolig og økonomi. De kjernefrivillige har også en mye sterkere tendens enn korttidsfrivillige til å spre engasjementet sitt på flere organisasjoner.

Når det gjelder andelen som har gitt penger til frivillige organisasjoner, og utvikling over tid, finner vi en liten nedgang mellom 2009 og 2017, som særlig skyldes at færre har gitt penger til formål innenfor helse og sosiale tjenester. Analysene av sammenhengen mellom deltakelse i frivillig arbeid og donasjoner viser at nedgangen i andelen som gir, har skjedd blant ikke-frivillige. Sammenhengen mellom frivillig arbeid og donasjoner er med andre ord ganske sterk – og økende over tid: Kjernefrivillige gir oftere enn korttidsfrivillige, som igjen gir oftere enn ikke-frivillige. Vi finner også at kjernefrivillige gir mer av sin disponible inntekt enn det korttidsfrivillige gjør, og at korttidsfrivillige gir mer enn ikke-frivillige. Disse sammenhengene gjelder også når vi tar hensyn til inntektsnivå: Det ser ut til at deltakelse i frivillig arbeid, og særlig omfattende deltakelse, har større betydning enn hvor stor inntekt man har, for om man donerer penger til frivillige organisasjoner. Donasjoner er altså ikke en erstatning for frivillig arbeid, snarere er det slik at de som er mest engasjert, bidrar med både frivillig arbeid og pengegaver. Dette understreker at det å gi av sin tid (frivillig arbeid) og å gi av sin inntekt (donasjoner) ofte er to sider av samme sak, og frivillighetens grunnfjell har sterk betydning fordi de yter det viktigste bidraget når det gjelder både arbeid og penger. Personer som

engasjerer seg på ett område, har større sannsynlighet for også å delta på andre områder (Almond & Verba 1963).

Avslutning og veien videre

Både det generelle nivået på frivillig arbeid og andelen som gir pengegaver til frivillige organisasjoner, er høye i Norge. Selv om andelen kjernefrivillige holder seg på et stabilt nivå, ser vi altså at de kjernefrivillige er blitt eldre, og vi har også sett tegn til at antallet timer de frivillige bidrar med, synker noe (Fladmoe mfl. 2018). I Danmark, der frivillig sektor har mange likhetstrekk med den norske, er denne utviklingstrenden sterkere. Andelen som gjør frivillig arbeid, har gått opp, mens den gjennomsnittlige timebruken har gått ned. Det er spesielt de som er løsere knyttet til organisasjoner, de som bidrar mer sporadisk og ikke er medlemmer eller har styreverv, som gjør færre timer frivillig arbeid i Danmark (Qvist mfl. 2017). En konsekvens av dette kan være at arbeidspresset og betydningen av innsatsen til de kjernefrivillige øker, og at betydningen av frafall blant de kjernefrivillige kan ha dramatiske konsekvenser for enkeltorganisasjoner. Hvordan de kjernefrivillige skiller seg fra korttidsfrivillige i Norge, har til nå vært lite utforsket. Med utgangspunkt i analysene i denne rapporten vet vi nå mer om hva som kjennetegner kjernefrivillige, og at de også er svært viktige som givere. At de kjernefrivillige i økende grad sprer engasjementet på flere organisasjoner, gir indikasjoner om at også denne gruppen er mindre lojal overfor enkeltorganisasjoner enn tidligere. Mange organisasjoner bruker betydelige ressurser på å rekruttere nye medlemmer og korttidsfrivillige, for eksempel ved å ansette frivilligkoordinatorer (Arnesen & Sivesind 2017; Arnesen, Sivesind & Gulbrandsen 2016). Det stabile bidraget fra de kjernefrivillige blir dermed enda viktigere, både som arbeidskraftsressurs og for å beholde og videreutvikle kompetanse og ferdigheter som er sentrale for driften av organisasjonene.

Denne rapporten har gitt større kunnskap om kjernefrivillige og har vist at grunnfjellet i frivillig sektor ikke bare bidrar med ressurser i form av tid, men også med betydelige ressurser i form av pengegaver til frivillige organisasjoner. Funnene reiser imidlertid flere spørsmål det vil være nyttig å få mer kunnskap om. For det første trenger vi mer spesifikk kunnskap om hvilke arbeidsoppgaver kjernefrivillige og korttidsfrivillige utfører. Ut fra dansk forskning kan vi anta at kjernefrivillige oftere enn korttidsfrivillige utfører helt fundamentale og grunnleggende oppgaver i organisasjonene, som styrearbeid og andre administrative oppgaver (Qvist mfl. 2017). Vi har dessverre mangelfull informasjon om dette i den nyeste studien om frivillig innsats, og det vil derfor være behov for et bedre datagrunnlag om dette også i Norge.

For det andre kan det at frivillighet og donasjoner tilsynelatende går hånd i hånd, tyde på at det er noen grunnleggende kjennetegn ved (kjerne)frivillige som det er verdt å utforske grundigere. Tidligere studier fra Norge har vist at frivillig engasjement på generelt grunnlag henger sammen med mange ulike faktorer som kan relateres til både sosiale (nettverk, forventninger etc.) og mer

psykologiske egenskaper (personlighet, altruisme etc.) (Wollebæk mfl. 2015). Det vil være relevant å undersøke i hvilken grad slike mekanismer også gir utslag når vi ser flere former for samfunnsengasjement i sammenheng.

For det tredje er det behov for studier som i større grad kan avklare årsakssammenhenger når det gjelder ulike former for samfunnsengasjement. Er frivillig arbeid og donasjoner to uavhengige former for samfunnsengasjement, som generelt samfunnsengasjerte personer utnytter? Fører deltakelse i frivillig arbeid til at man også ønsker å gi mer penger – eller er det helt motsatt? Dette er spørsmål som ikke bare bør være av akademisk interesse, men som også gir viktig kunnskap for frivillig sektor med tanke på hvilke strategier de bør følge, både når det gjelder rekruttering til frivillig arbeid, og når det gjelder rekruttering av nye donorer. For å kunne besvare spørsmål om årsaksforhold trenger vi data der de samme personene følges over tid.

Vedlegg

Tabell A1. Forklaringer på kjønnefrivillighet. Logistisk regresjonsanalyse

	Totalt	Idrett	Kultur og fritid	Velferd	Samfunns- rettede	Bolig og økonomi	Religion og livssyn
2004 (ref. = 1998)	-0,99†	-1,20	-1,67†	-4,31***	-1,37	0,53	-5,83*
2009 (ref. = 1998)	-0,20	-0,90	-0,55	-4,02***	-0,59	0,00	-5,09†
2014 (ref. = 1998)	-0,10	0,52	-1,15	-3,21**	-1,11	-2,18	0,19
2017 (ref. = 1998)	-1,24**	-2,35*	-1,54†	-4,16***	-1,94	-1,13†	-3,12*
Kvinner (ref. = menn)	-0,33†	-0,05	-0,22	-1,11**	-0,97*	0,06	-1,23*
Kvinner*2004	0,18	-0,24	-0,25	0,63	1,68*	-0,09	1,46†
Kvinner*2009	0,03	-1,15**	-0,18	0,63	1,59*	-0,48	0,79
Kvinner*2014	0,17	-0,44	0,48	0,74	0,81	0,24	1,39*
Kvinner*2017	0,15	-0,51	0,36	1,66**	0,66	-0,71	0,65
Alder (16-79)	0,02*	0,05***	0,00	-0,01	0,03*	0,03*	-0,01
Alder*2004	0,00	-0,03	0,02	0,04*	-0,01	-0,03	0,05
Alder*2009	-0,01	-0,02	0,01	0,03	-0,03	-0,04†	0,04
Alder*2014	-0,01	-0,04*	0,01	0,02	-0,03†	-0,02	-0,02
Alder*2017	0,01	0,00	0,02†	0,01	0,00	-0,02	0,03
Utdanning (1-3)	0,15	0,02	0,45	-0,31	0,00	0,08	-0,71
Utdanning*2004	-0,01	-0,05	-0,31	0,67	0,46	1,01†	0,62
Utdanning*2009	0,10	0,50	-0,52	0,45	-0,11	0,03	0,32
Utdanning*2014	0,11	0,33	-0,47	0,90†	0,60	0,17	1,61*
Utdanning*2017	-0,10	0,04	-0,44	0,42	0,26	0,15	1,22†
Inntekt (1-3)	-0,03	-0,03	0,09	-0,40	-0,02	0,09	0,71*
Inntekt*2004	0,07	0,35	-0,10	-0,09	-0,66	-0,76*	-0,32
Inntekt*2009	0,00	0,18	-0,23	0,29	-0,04	-0,06	-0,27
Inntekt*2014	0,01	0,03	-0,13	0,03	-0,02	0,05	-1,42***
Inntekt*2017	-0,05	0,26	-0,42†	0,21	-0,31	-0,17	-0,90†
Barn under 18 år i husstanden (ref = ikke barn)	-0,62***	-0,23	-0,74*	-1,05*	-0,76	-0,83*	-1,31*
Barn*2004	1,13***	0,69	1,27**	1,10	1,41†	0,65	2,24*
Barn*2009	0,88***	0,76†	0,42	0,67	-0,12	0,78	1,36
Barn*2014	0,83***	-0,10	0,39	0,58	0,85	1,37***	0,68
Barn*2017	1,20***	1,03*	0,74†	0,51	1,49*	0,86†	1,89*
Konstantledd	-0,98	-2,25	-0,18	2,30	-0,83	-1,68	0,85
r ²	0,02	0,07	0,04	0,10	0,11	0,10	0,14
n	4479	1806	1906	1169	841	1944	547

Konstantledd: 1 = kjønnefrivillig, 0 = korttidsfrivillig
 Sig.: † p < 0,1, * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

Tabell A2 Forklaringer på donasjoner. Logistisk regresjonsanalyse

	Totalt	Helse og sosiale tjenester		Bistand	Religion
2017 (ref. = 2009)	-0,94**	-0,79**		-0,77*	-0,82†
Korttidsvillig (ref. = ikke frivillig)	0,26†	-0,03		0,38***	0,57***
Korttidsvillig*2017	0,51**	0,48**		0,15	0,31
Kjernerfrivillig (ref. = ikke frivillig)	0,68**	0,31†		0,64***	0,74***
Kjernerfrivillig*2017	0,43†	0,22		0,17	0,54†
Samlet husholdsinntekt (1-3)	0,34***	0,31***		0,24***	0,09
Husholdsinntekt*2017	-0,01	-0,03		0,00	-0,01
Kvinner (ref. = menn)	0,21†	0,15		0,29**	0,07
Kvinner*2017	0,15	0,20		-0,11	0,51*
Alder (16-79 år)	0,02***	0,02***		0,00	0,02***
Alder*2017	0,00	0,00		0,02***	0,00
Høyskole/universitet (ref. = grunnskole/vgs.)	0,58***	0,00		0,61***	0,12
Høyskole/universitet*2017	-0,07	0,02		0,05	0,27
Barn under 18 år i husstanden (ref. = ikke barn)	-0,08	-0,09		-0,02	0,12
Barn*2017	0,30†	0,04		0,33*	0,24
Konstantledd	-0,76	-1,14		-1,41	-3,46
r ²	0,08	0,05		0,06	0,05
n	3542	3542		3542	3542

Konstantledd: 1 = donasjon siste år, 0 = ikke donasjon siste år

Fig.: † p < 0,1, * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

Tabell A3. Forklaringer på sjenerøsitet. Donasjoner som andel av samlet disponibel husholdsinntekt. OLS-regresjon

	Totalt
Korttidsfrivillig (ref. = ikke frivillig)	0,0011
Kjernefrivillig (ref. = ikke frivillig)	0,0038*
Samlet husholdsinntekt (1–3)	–0,0019***
Husholdsinntekt* korttidsfrivillig	–0,0002
Husholdsinntekt* kjernefrivillig	–0,0006
Kvinner (ref. = menn)	0,0004
Alder (16–79 år)	0,0000
Høyskole/universitet (ref. = grunnskole/vgs.)	0,0017***
Barn under 18 år i husstanden (ref. = ikke barn)	–0,0002
Konstantledd	0,0057
r ²	0,0512
n	1298

Konstantledd: donasjon som andel av samlet disponibel husholdsinntekt (NOK)

Sig.: † $p < 0,1$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Litteratur

- Almond, G.A. & Verba, S. (1963). *The civic culture. Political attitudes and democracy in five nations*. Boston: Little, Brown and Company.
- Arnesen, D. (2015). *Undersøkelsene om frivillig innsats 1998–2014. Dokumentasjonsrapport*. Rapport 3/2015. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Arnesen, D. & Sivesind, K.H. (2017). *Finansiering og rammevilkår for frivillig sektor: endringer, tilpasninger, konsekvenser*. Rapport 7/2017. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Arnesen, D., Sivesind, K.H. & Gulbrandsen, T. (2016). *Fra medlemsbaserte organisasjoner til koordinert frivillighet? Det norske organisasjonssamfunnet fra 1980 til 2013*. Rapport 5/2016. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Bauer, T.K., Bredtmann, J. & Schmidt, C.M. (2013). Time vs. money – The supply of voluntary labor and charitable donations across Europe. *European Journal of Political Economy*, 32, 80–94.
- Bekkers, R. (2017). *Twenty Years of Generosity in the Netherlands*. Paper presentert på Annual ARNOVA Conference, 16.–18. november 2018, Grand Rapids, MI.
- Brown, S., Harris, M.N. & Taylor, K. (2012). Modelling charitable donations to an unexpected natural disaster: Evidence from the U.S. Panel Study of Income Dynamics. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 84(1), 97–110. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2012.08.005>
- Eimhjellen, I., Steen-Johnsen, K., Folkestad, B. & Ødegård, G. (2018). Changing patterns of volunteering and participation. I B. Enjolras & K. Strømsnes (red.), *Scandinavian Civil Society and Social Transformations: The Case of Norway*. Cham: Springer.
- Eisenberg, N. & Miller, P.A. (1987). The relation of empathy to prosocial and related behaviors. *Psychological bulletin*, 101(1).
- Enjolras, B. & Sivesind, K.H. (2018). The roles and impacts of the third sector in Europe. I B. Enjolras, L.M. Salamon, K.H. Sivesind & A. Zimmer (red.), *The Third Sector as a Renewable Resource for Europe. Concepts, Impacts, Challenges and Opportunities*. London: Palgrave Macmillan. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-71473-8_4

- Fladmoe, A., Sivesind, K.H. & Arnesen, D. (2018). *Oppdaterte tall om frivillig innsats i Norge, 1998–2017*. Rapport 2/2018. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Folkestad, B., Christensen, D.A., Strømsnes, K. & Selle, P. (2015). *Frivillig innsats i Norge 1998–2014. Kva kjenneteikner dei frivillige og kva har endra seg?* Rapport 4/2015. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Folkestad, B., Fladmoe, A., Sivesind, K.H. & Eimhjellen, I. (2017). *Endringer i frivillig innsats. Norge i et skandinavisk perspektiv*. Rapport 10/2017. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Grimen, H. & Skirbekk, H. (2012). *Tillit i Norge*. Oslo: Res Publica.
- Handy, F. & Katz, E. (2008). Donating behavior: if time is money, which to give? A preliminary analysis. *35*(4), 323–332. DOI: 10.1108/01443580810895617
- Handy, F. & Srinivasan, N. (2005). The Demand for Volunteer Labor: A Study of Hospital Volunteers. *34*(4), 491–509. DOI: 10.1177/0899764005278037
- Haski-Leventhal, D. & Meijs, L. (2011). The volunteer matrix: Positioning of volunteer organizations. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, *16*, 127–137.
- Hustinx, L. (2005). Weakening organizational ties? A classification of styles of volunteering in the Flemish Red Cross. *Social Service Review*, *79*, 624–652.
- Hustinx, L. & Lammertyn, F. (2003). Collective and Reflexive Styles of Volunteering: A Sociological Modernization Perspective. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, *14*(2), 167–187. DOI: 10.1023/A:1023948027200
- ILO (2011). *Manual on the Measurement of Volunteer Work*. Geneva: International Labour Organization. Hentet fra http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_162119.pdf
- Karl, K.A., Peluchette, J.V. & Hall, L.M. (2008). Give them something to smile about: A marketing strategy for recruiting and retaining volunteers. *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing*, *20*, 71–96.
- Lois, J. (1999). Socialization to heroism: Individualism and collectivism in a voluntary search and rescue group. *Social Psychology Quarterly*, *62*, 117–135.
- Macduff, N., Netting, F.E. & O'Connor, M.K. (2009). Multiple ways of coordinating volunteers with differing styles of service. *Journal of Community Practice*, *17*, 400–423.
- Musick, M.A. & Wilson, J. (2008). *Volunteers: A social profile*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- NRK (2018). Tror stadig flere vil kjøpe seg fri fra dugnad. Hentet 21.11.2018 fra <https://www.nrk.no/finnmark/tror-stadig-flere-vil-kojpe-seg-fri-fra-dugnad-1.14263191?fbclid=IwAR0Pyy7fUAN5np47jzAZPRBvebp1aoDP9nuaiUwuIOQduSdRzIsY-UJAx4>

- Pennerstorfer, A. & Neumayr, M. (2017). Examining the Association of Welfare State Expenditure, Non-profit Regimes and Charitable Giving. [journal article]. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 28(2), 532–555. DOI: 10.1007/s11266-016-9739-7
- Perkins, K.B. (1989). Volunteer firefighters in the United States: A descriptive study. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 18, 269–277.
- Qvist, H.P., Skov Henriksen, L. & Fridberg, T. (2017). The Consequences of Weakening Organizational Attachment for Volunteering in Denmark, 2004–2012. *European Journal of Sociology*, 34(5), 589–601.
- Rothstein, B. & Stolle, D. (2008). The state and social capital – An institutional theory of generalized trust. [Article]. *Comparative Politics*, 40(4), 441–467.
- Salamon, L.M. (2012). *The state of nonprofit America* (2. utg.). Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
- Salamon, L.M. & Sokolowski, S.W. (2016). *The Size and Scope of the European Third Sector*. Working paper nr. 13/2016. Brussels: European Union FP7 (grant agreement 613034). Third Sector Impact. Hentet fra http://thirdsectorimpact.eu/site/assets/uploads/documentations/tsi-working-paper-no-12-size-scope-third-sector-europe/TSI-Working-Paper-12_Size-and-Scope.pdf
- Sivesind, K.H. (2015). Giving in Norway: An ambitious welfare state with a self-reliant nonprofit sector. I P. Wiepking & F. Handy (red.), *The Palgrave Handbook of Global Philanthropy* (s. 230–248). Basingstoke: Palgrave.
- Stenius, H. (2010). Nordic Associational Life in European and Inter-Nordic Perspectives. I R. Alapuro & H. Stenius (red.), *Nordic Associations in a European Perspective*. Baden Baden: Nomos.
- Vamstad, J., Sivesind, K.H. & Boje, T.P. (2018). Giving in Scandinavia. I L. Skov Henriksen, K. Strømsnes & L. Svedberg (red.), *Civic Engagement in Scandinavia. Volunteering, Informal help and Giving in Denmark, Norway and Sweden*. Cham: Springer.
- Verba, S., Schlozman, K.L. & Brady, H.E. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Cambridge: Harvard University Press.
- Wiepking, P. & Handy, F. (red.). (2015). *The Palgrave Handbook of Global Philanthropy*. Basingstoke: Palgrave.
- Wiepking, P., Handy, F., Neumayr, M., Bekkers, R., Breeze, B., Scaife, W. mfl. (utkommer). *Global Philanthropy: How institutional factors enable formal philanthropic giving*.
- Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26(1), 215–240. DOI: 10.1146/annurev.soc.26.1.215
- Wittek, R. & Bekkers, R. (2015). Altruism and Prosocial Behavior, Sociology. I J.D. Wright (red.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition)* (s. 579–583). Oxford: Elsevier. Hentet fra <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780080970868321584> DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.32158-4>

Wollebæk, D., Selle, P. & Lorentzen, H. (2000). *Frivillig innsats*. Bergen: Fagbokforlaget.

Wollebæk, D., Sætrang, S. & Fladmoe, A. (2015). *Betingelser for frivillig innsats. Motivasjon og kontekst*. Rapport 1/2015. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Rapport 2019:1

<i>Forfatter/Author</i> Audun Fladmoe, Ivar Eimhjellen, Karl Henrik Sivesind og Sveinung Arnesen
<i>Tittel/Title</i> Frivillighetens grunnfjell. Hvem gir mest tid og penger til frivillige organisasjoner? The bedrock of volunteering. Who donates the most time and money to voluntary organizations?
<i>Sammendrag</i> Hovedformålet med denne rapporten har vært å studere frivillighetens grunnfjell – det vi kaller de «kjernefrivillige» – og å se på sammenhengen mellom to grunnleggende former for frivillige bidrag til organisasjoner: frivillig arbeid og pengedonasjoner. For å undersøke dette har vi analysert data fra både nye (2017) og tidligere spørreundersøkelser om frivillig innsats (1998, 2004, 2009, 2014). Vi finner at andelen kjernefrivillige er størst innen kultur og fritid og religion og livssyn, mens den er lavest innen bolig og økonomi. Andelen kjernefrivillige har økt blant de eldste og sunket blant de yngste. I tillegg finner vi at kjernefrivillige oftere enn korttidsfrivillige har barn i husstanden. Andre kjennetegn ved kjernefrivillige er at de noe oftere er menn enn kvinner, og det er noe overvekt av personer med høyere utdanning. Disse forskjellene ser imidlertid ut til å ha blitt noe redusert over tid. Når det gjelder andelen som har gitt penger til frivillige organisasjoner, finner vi en liten nedgang mellom 2009 og 2017, som særlig skyldes at færre har gitt penger til formål innenfor helse og sosiale tjenester. Nedgangen i andelen som gir, har i hovedsak skjedd blant ikke-frivillige. Kjernefrivillige gir oftere og mer av sin disponible inntekt enn korttidsfrivillige, som igjen gir oftere og mer enn ikke-frivillige. Donasjoner er altså ikke en erstatning for frivillig arbeid. De som er mest engasjert, bidrar både med frivillig arbeid og med pengegaver. Dette understreker at frivillighetens grunnfjell bidrar betydelig med de viktigste ressursene for frivillige organisasjoner: tid og penger.
<i>Emneord:</i> kjernefrivillige, frivillig arbeid, pengedonasjoner
<i>Abstract</i> The main purpose of this report has been to investigate the bedrock of volunteering – which we have labelled «core volunteers», and to look at the relationship between two basic forms of voluntary contributions to voluntary organizations: voluntary work and money donations. To investigate this we have analyzed data from new (2017) and past surveys on voluntary contributions in Norway (1998, 2004, 2009, 2014). We find that the share of core volunteers is highest within culture and leisure, and religion, and lowest within housing and economy. The share of core volunteers have increased among the older age groups and decreased among the youngest. We also find that core volunteers more often than short-term volunteers have children living in the household. Core volunteers are also more often men than women and are somewhat more highly educated. These correlations have weakened over the years. Regarding money donations to voluntary organizations, we find a small drop between 2009 and 2017 in the share of the population donating, which is mainly due to fewer donating money to health and social services. Furthermore, the drop in the share of donors is mainly due to fewer non-volunteers donating money. Core-volunteers donate more often and donate larger sums relative to income than short-term volunteers, and short-term volunteers give more often and larger sums than non-volunteers. Thus, money donations is not a replacement of voluntary work. The most engaged contribute both in terms of voluntary work and in terms of money donations. This underlines that the core volunteers play a very significant role for organizations by contributing extensively with the most important resources: time and money.
<i>Index terms:</i> Core volunteers, voluntary work, money donations

Hovedformålet med denne rapporten har vært å studere frivillighetens grunnfjell – det vi kaller de «kjernefrivillige» – og å se på sammenhengen mellom to grunnleggende former for frivillige bidrag til organisasjoner: frivillig arbeid og pengedonasjoner. For å undersøke dette har vi analysert data fra både nye (2017) og tidligere spørreundersøkelser om frivillig innsats (1998, 2004, 2009, 2014). Vi finner at andelen kjernefrivillige er størst innen kultur og fritid og religion og livssyn, mens den er lavest innen bolig og økonomi. Andelen kjernefrivillige har økt blant de eldste og sunket blant de yngste. I tillegg finner vi at kjernefrivillige oftere enn korttidsfrivillige har barn i husstanden. Andre kjennetegn ved kjernefrivillige er at de noe oftere er menn enn kvinner, og det er noe overvekt av personer med høyere utdanning. Disse forskjellene ser imidlertid ut til å ha blitt noe redusert over tid. Når det gjelder andelen som har gitt penger til frivillige organisasjoner, finner vi en liten nedgang mellom 2009 og 2017, som særlig skyldes at færre har gitt penger til formål innenfor helse og sosiale tjenester. Nedgangen i andelen som gir, har i hovedsak skjedd blant ikke-frivillige. Kjernefrivillige gir oftere og mer av sin disponible inntekt enn korttidsfrivillige, som igjen gir oftere og mer enn ikke-frivillige. Donasjoner er altså ikke en erstatning for frivillig arbeid. De som er mest engasjert, bidrar både med frivillig arbeid og med pengegaver. Dette understreker at frivillighetens grunnfjell bidrar betydelig med de viktigste ressursene for frivillige organisasjoner: tid og penger.

ISBN (print): 978-82-7763-621-4

ISBN (online): 978-82-7763-622-1

ISSN (print): 1891-2168

ISSN (online): 1891-2176

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

c/o ISF

Munthes gate 31

Pb. 3233 Elisenberg

0208 Oslo

www.sivilsamfunn.no